

Laabaau jiidai iyi Maaku í kɔ si tiaε

Waazoi Zāa woo dasi inyi

(Cɔ Matie 3:1-12; Luku 3:1-18; Zāa 1:19-28)

¹ Kusintii laabaau jiidai Jesu Kirisi Amai Ilaaḏ wee. ² Í sinti si bei Ezai walii í tako í kɔ si tiaε í ni, Ilaaḏ í ni, cɔ, an be woo sisi idem wa si wajue, iyi á teeseε kpāaε.

³ Nḡui á dḡ anu si gbabuau ku ni, I teese kpāai Lafēε ku te ḡa.

⁴ Bεεbei Zāa í naa si gbabua wa dasi ine ḡa iyi à koo bi tεε inyi. Wa waazoa ine ḡa wa ni, i kpaasi idɔ ku ba Ilaaḏ ku kpa ideɪ kurara nḡe nɔ a dasi ḡe inyi. ⁵ Nɔ ine ḡa à naa bi tεε hai Zeruzalemu do hai ilei Zudee fei. À ce tuubai dulum du ḡa nɔ à jḡ Zāa í dasi ḡa inyi idoi Zuudēεu.

⁶ Zāa wa dasi iboi ntoɪ kpookpo, nɔ wa dī santikii bata. Ketengbo do nyikḡi sakoi í je ijεε. ⁷ Wa waazoa zamaa wa ni, ine gɔ á naa si anyim iyi í ne gbugbā í rem. N kù to baa n bate n fū ikūi baataε si kutεε. ⁸ Amu n̄ dasi ḡe inyi, amma nḡe Hundeɪ Ilaaḏi á da nḡe si.

À dasi Jesu inyi nɔ Seetam í lεεε

(Cɔ Matie 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Waati bεεbe Jesu í dede wa hai Nazareti si ilei Galilee í naa bi Zāa. Iyi í to wa nɔ Zāa í dasiε inyi si idoi Zuudēε. ¹⁰ Waati iyi Jesu wa fita wa hai si inyi u gbakā ḡoi í ba lelei Aḡ í cī. Nɔ Hundeɪ Ilaaḏ í de siε

wa bei ankasiidi. ¹¹ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, ñ biɛ jiida jiida. Siɛi inɔ didɔm fei í ya wa.

¹² Nɔi gbakã, Hundeu í tale siɛ gbabua. ¹³ Bei í ce ajɔ ciiji nɔ Seetam wa lɛlɛ ku ce laalɔ. Í wa bɛ do ñjai sako ña nɔ amaleka ña à sobiɛ.

Jesu í kpe sɔkɔ mɛɛ gɔ ña a tooɛ

(Cɔ Matie 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Si anyiɛ ñɔi à dasi Zãa piisɔɔ. Nɔ waati bɛɛbɛ Jesu í bɔ ñlɛi Galilee wa waaɔo laabaau jiida iyi wa naa hai bi Ilaaɔ. ¹⁵ Í ni, awaati í to iyi Ilaaɔ á na ku jɛ bommaɛ. I kpaasi idɔ ñɛ nɔ i dasi laabaau jiidau naanɛ ña.

¹⁶ Ajɔ ñɔu gɔ Jesu wa too tenku sisɔi Galileeu. Nɔi í yɛ Simɔɔ do ifɔɛ Anderee, sɔkɔ ña, à waa le taao si inɔ tenkuu. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ ña í ni, i toom wa ña nɔ n ce ñɛ woo dɛdɛ inɛ ña iyi aa jɛ ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔi gbakã à jɔ taao ña ña à waa tooɛ.

¹⁹ Nɔi Jesu í nɛ í jɪ keeke nɔ í yɛ Zaaki do ifɔɛ Zãa, amai Zebedee ña. Añ a mɔ à wa si inɔ akɔi inyi ñña, à waa teese taao ñña ña. ²⁰ Nɔi gbakã í kpe ña. Nɔ à jɔ Zebedee baa ñña si inɔi akɔi inyi u bɛ do woo ce ícɛɛ ña, nɔ à waa tooɛ.

Jesu í lele inɛi inɔkɔ hai si inɛ gɔ

(Cɔ Luku 4:31-37)

²¹ Nɔi Jesu do mɔcɛɛ ña à bɔ Kaperanumu. Nɔ ajɔi kusimi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ña à ya ce kutɔtɔɔu, wa kɔ inɛ ña si cioi idei Ilaaɔ. ²² Wa kɔ ñña si cio do yiiko. Kù waa kɔ ñña si bei woo kɔ inɛ ña si wooda ña. Nɔui í jɔ à biti.

²³ Wee inɛ gɔ í wa ile bɛ, í nɛ inɛi inɔkɔ. Nɔ í dɔ anu hee lele í ni, ²⁴ mii í wa si gãmɛi awaɛ ña, Jesu,

awo inei Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ñ mà inε iyi ì jε. Awoi ì jε Inε kumá iyi Ilaaã í bε wa. ²⁵ Njoi Jesu í la sie í ni, koko, fita hai si inεeu bε. ²⁶ Njoi inei inooko í dō anu nla nla, í yayae do gbugbã nō í fita sie. ²⁷ Nō aηa fei à biti ntō ntō hee à waa bee nje ide à waa ni, dimii mii iyi ihē. Inεeu wa kō wa si cio titō do yiiko. Wa jileā hee do inei inooko ηa fei ide nō à waa jirimae. ²⁸ Njoi gbakā í nya iri si ilei Galilee fei.

Jesu í jò bōo nkpo í ba iri

(Cō Matie 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Njoi Jesu í fita hai ile bii Zuifu ηa à ya ce kutotōu, nηu do Zaaki do Zāa nō à bō kpasēi Simō do Anderee. ³⁰ Wee iyei aboi Simō wa sū domi wa ce ara gbāa. Iyi à to wa gbakā ηoi à koo à sō Jesu à ni abou kù waa ne baani. ³¹ Njoi í sekeε sie wa í mu awae í dedeε. Bε gbakā ara gbāau í nya nō abou í yaae ηa.

³² Ale ajō nηu iyi inunu í lō ηoi inε ηa à naaa Jesu bōo ηa wa do inε ηa iyi à ne inei inooko ηa fei. ³³ Nō inei ilu ηau fei à naa à tōtō si ande koofau. ³⁴ Í jò inε nkpo í ba iri si bōo ikā ikā ηa, nō í lele inei inooko nkpo nkpo. Amma ci ya jε inei inooko ηau a fō ide domi à màa.

Jesu í dabii si ilei Galilee

³⁵ Daadaakōu, hee inya ku maa má, Jesu í dede í fita hai kpasēu í bō si gbabua gō, í koo í ce kutō bε. ³⁶ Njoi Simō do kpaasie ηa à wasi ku dedeε. ³⁷ Iyi à na à yō, ηoi à sō à ni, inε fei wa dedeε. ³⁸ Njoi í jε nηa í ni, ka bō waju si ilu mmu ηa ku ba n waazo idei Ilaaã bε, domi na ηoi í jò ñ naa. ³⁹ Nō à koo à dabii si ilei Galilee fei. Í ya maa waazo ile bii Zuifu ηa à ya ce kutōtō ηau, nō í ya maa lele inei inooko ηa.

Jesu í jò dintε gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Nɔi dintε gɔ í naa bi Jesu í naa í gule si wajuε, wa tɔε wa ni, bii ì bi, aa yɔkɔ i jò n ba iri nɔ n je ine iyi í má. ⁴¹ Nɔi Jesu í ce araareε. Í yɔ awɔε í luu nɔ í ni, n bi. Ba iri nɔ i je ine kumá. ⁴² Be gbakā bɔɔi dintεu í nya sie nɔ í je ine iyi í má. ⁴³⁻⁴⁴ Nɔi Jesu í sɔɔ ide do gbugbã í ni, gbɔ. Maà sɔ ine gɔ ideu ihě, amma koo nyisi araε bi woo weei Ilaaɔu. Nɔ i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ηa iyi ì je ine iyi í má bebei. Iyi í sɔɔ beεbe í tā nɔ í ni ku ne. ⁴⁵ Do nηu fei ineεu, iyi í ne, í koo í wasi ku sisi ideu bantuma hee lele, nηui í jò Jesu kù yɔkɔ ku lɔ si inɔ ilu do gaaze má. I ya maa mu araεi angule si gɔbabua ηa. Nɔ ine ηa a ya maa koo bi tεε be hai bii fei.

2

Jesu í jò wεεge gɔ í ba iri
(Cɔ Matie 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Iyi í ce ajɔ minji má Jesu í nyi wa Kapεranumu. Nɔi ine ηa à gbɔ iyi í wa kpaεε gɔ be. ² Nɔ à tɔtɔ be bututu hee andei ileu kaa yɔkɔ ku gba ηa. Nɔi wa sɔ ηa idei Ilaaɔ. ³ Nɔ ine mεε gɔ ηa mɔ à naa bi tεε à waa so wεεge gɔ wa. ⁴ Wee a kaa ba a to wa bi Jesu na irii zamaau. Nɔi à gũ antai ileu à lu antai sikifai tengi bii Jesu í wau. Nɔi à to wεεgeu do makεε si bii wa sũ siu hai do ikpa ande bii à luɔ sikifau. ⁵ Iyi Jesu í ye naanei ine ηau nɔi í sɔ wεεgeu í ni, baakɔm, n kpa idei dulum dεε. ⁶ Wee woo kɔ ine ηa si wooda gɔ ηa à waa buba be à waa lasabu si idɔ nηa à waa ni, ⁷ beirei ineεu í ce wa fɔ beεbe. Wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa idei dulum dii ine gɔ bii kù je Ilaaɔ nηu

akã. ⁸ Jesu í mà gbakã si idɔe mii iyi à waa lasabu, ñɔi í sɔ ña í ni, na mii í ce ì waa ce dimii lasabuu be si idɔ ñɛ ña. ⁹ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ wɛɛge ku ni ñ kpa ideɪ dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku so makɛɛɛ ku nɛ. ¹⁰ Amma ñ bi i mà ña iyi amu Amai Amanɛ ñ nɛ gbugbã n kpa ideɪ dulum dii inɛ ña si andunya.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ñɔi í sɔ wɛɛgeu í ni, ¹¹ dede i so makɛɛɛ i bɔ kpasɛɛ.

¹² Ñɔi gbakã wɛɛgeu í dede í so makɛɛɛ í nɛ wa fita hai inɔ kpasɛu. Fei ndɛɛ í cei si wajui inɛ ña hee í mu aña fei biti. Nɔ à saabu Ilaaɔ à waa ni aña a kù ye dimiɛ ajɔ kãma.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Ñɔi Jesu í nyi itii tenkuu má. Ñɔi zamaa fei í naa bi tɛɛ. Wa cio ñña ideɪ Ilaaɔ. ¹⁴ Ñɔi í gbɛ wa lɔ kɔkɔi ile bi ku gba fiaɪ lɛmpoo nɔ í ye Levi, amai Alifɛɛ wa buba bɛ. Ñɔi í sɔɔ í ni, toom wa. Nɔ Levi í dede í tooɛ.

¹⁵ Si anyiɛ Jesu wa jɛ kpasɛi Levi. Nɔ wee, woo gba fiaɪ lɛmpoo do inɛ laalɔ nkpɔ wa jɛ do ñɲu do mɔcɔɛ ña ajɔ, si na iyi í jɔ aña nkpɔ nkpɔi à waa tooɛ.

¹⁶ To, wee Farisi gɔ ña à wa bɛ iyi à jɛ woo kɔ inɛ ña si wooda. Iyi à yɔɔ wa jɛ do woo gba fiaɪ lɛmpoo ña do inɛ laalɔ ñau nɔ à bee mɔcɔɛ ñau à ni, beirei í ce wa jɛ nɔ wa mɔ do woo gba fiaɪ lɛmpoo ña do inɛ laalɔ ñau. ¹⁷ Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, ñɔi í sɔ ña í ni, ilu baani ña a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù jɛ bɔɔ ña. Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ña, amma ilu dulum ñai ñ naa ku kpe.

Jesu wa fɔ ideɪ anu ku dɪ
(Cɔ Matie 9:14-17; Luku 5:33-39)

¹⁸ Ajɔ nɲu gɔ mɔcɔi Zãa ɲa do ti Farisi ɲa à waa dɪ anu ɲɔi inɛ gɔ nɲa ɲa à naa à bee Jesu à ni, beirei í ce mɔcɔi Zãa do ti Farisi ɲa à ya dɪ anu, nɔ wee mɔcɔe ɲa a ci ya dɪ anu. ¹⁹ Nɔi Jesu í je ɲa í ni, kpaasii mɔkɔ titɔ ɲa aa yɔkɔ a dɪ anu waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ nɲa? Ntɔ ntɔ, waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ nɲa fei, a kaa yɔkɔ a dɪ anu. ²⁰ Amma ajɔ wa naa iyi aa nya mɔkɔ titɔu hai si inɔ nɲa. Waati beɛbeɪ aa dɪ anu.

²¹ Ntɔ ntɔ, inɛ gɔ kaa sɔ jaaɛ ngbo do titɔɛ ku tɔtɔɛ. Bii í ce beɛbeɪ, titɔu á ga jaaɛ ngbou ku kɔsɪi. ²² Beɛbeɪ mɔi a ci ya dasi vɛɛ titɔ iyi wa gba si bɔgɔ bata ngbo ɲa. Bii ì ce beɛbeɪ, bɔgɔ bata ngbo ɲau aa gai, nɔ vɛɛu ku nikã. Nɔ bɔgɔ ɲau do vɛɛu fei ku ce nfe. Amma à ya dasi vɛɛ titɔi si bɔgɔ titɔ ɲa.

Jesu wa fɔ ideɪ ajɔi kusɪmi
(Cɔ Matie 12:1-8; Luku 6:1-5)

²³ Si ajɔi kusɪmi gɔ Jesu do mɔcɔe ɲa à waa too kɔɔi ilɛ gɔ. Si isɛɛɛ nɲau ɲɔi mɔcɔe ɲau à wɔ amaaɲe iyi à gbɛ si ilɛu à nunu ijue si awɔ à waa ɲɔ. ²⁴ Nɔi Farisi ɲau à bee Jesu à ni, i kù waa yɔɔi? Na mii í ce à waa ce mii iyi a kù nɛ kpãai ku ce si ajɔi kusɪmi. ²⁵ Nɔ í je ɲa í ni, i kù cio ajɔ kãma ɲa mii iyi Davidi í ce si waati iyi í wa si wahala nɔ ari wa kpa nɲu do inɛɛ ɲa? ²⁶ Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ í je pɛɛ iyi à jilɛa Ilaaɔ iyi à ganɲi inɛ fei ku je bii kù je woo weei Ilaaɔ ɲa aɲa akã. Amma Davidi í so pɛɛu nɔ í na do inɛɛ ɲa fei à je. Waati beɛbeɪ Abiatai wa je woo wee nlaɔ. ²⁷ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, Ilaaɔ í jilɛ ajɔi kusɪmii na aranfãanii amanɛ ɲa. Kù je amanɛ ɲai aa na a je

arui ajɔi kusɔmiu. ²⁸ Na nɔɔ, i mà ɔa iyi amu Amai Amanɛ n̄ jɛ inɛ ngboi ajɔi kusɔmi.

3

Idei inɛ iyi awɔ akãe í ku

(Cɔ Matie 12:9-14; Luku 6:6-11)

¹ Si anyii nɔɔ n̄ɔi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ɔa à ya ce kutɔtɔɔu má. Wee inɛ ɔɔ í wa bɛ, awɔ akãe í ku í gbɛ. ² Nɔ inɛ ɔa iyi à wa bɛ à kãsi Jesu iju, à waa cɔ mà á jò inɛɛu ku ba iri si ajɔi kusɔmi. À waa cɔɔ domi à waa bi a ye taaleei. ³ N̄ɔi Jesu í sɔ inɛ iyi awɔe í kuu í ni, dede i leekɔ si anini n̄ɔa bɛ. ⁴ Nɔ í bee inɛ ɔaɔ í ni, si ajɔi kusɔmi, í s̄ia amanɛ ku ce jiida de mà laalo, ku faaba inɛ de, mà ku kpa. N̄ɔi ɔaɔa fei à coko. ⁵ N̄ɔi Jesu wa cɔ ɔaɔa fei do idɔkɔ, nɔ inɛe í fɔ ntɔ ntɔ domi í ye idɔ n̄ɔa í le. N̄ɔi í sɔ inɛɛu í ni, tɛ awɔe. Iyi í tɔɔ nɔ awɔu í baa dee dee. ⁶ Na nɔɔ, Farisi ɔaɔa à fita hai ileu bɛ. Nɔ à tɔtɔ do inɛi Herodu ɔa. À waa busi n̄ɔe bei aa ce a kpaɔ Jesu.

Zamaa nla ɔɔ wa naa bi Jesu

⁷ N̄ɔi Jesu do mɔcɔe ɔa à fa ara n̄ɔa à bɔ ikpa tenkui Galilee, nɔ zamaa nla ɔɔ wa tooe wa hai ilei Galilee. ⁸ Nɔ inɛi Zeruzalemu ɔa do inɛi ilu mmu ɔɔ ɔa iyi à wa si ilei Zudee má, do inɛi ilei Idumee ɔa, do inɛi icei idoi Zuudɛe ɔa, do inɛi ilɛkoi Tii do Sidɔɔ ɔa à gbɔ mii iyi wa ce nɔ à naa bi tɛɛ ɔaɔa nkɔɔ nkɔɔ. ⁹ N̄ɔi í ni mɔcɔ ɔaɔa a jilɛa n̄ɔɔ akɔi inyi na bii zamaau í na wa mantee wa. ¹⁰ N̄tɔi, si bei í jò inɛ nkɔɔ í ba iri, n̄ɔui í jò bɔɔ ɔa fei à ya maa naa bi tɛɛ a maa tale n̄ɔe a ba a luu ku ba a ba iri. ¹¹ Nɔ bii inɛ ɔa iyi à nɛ inɛi inɔkɔ ɔa à yɔɔ à ya na a gule si wajuei a d̄ɔ anu a maa ni, awɔi ì jɛ Amai Ilaaɔ. ¹² Amma Jesu í ya sɔ

inei inɔko ηau ide do kugaabu ku ba a maà sɔ ine ηa ine iyi nηu í jε.

*Jesu í cica woo bε maateeji ηa
(Cɔ Matie 10:1-4; Luku 6:12-16)*

¹³ Si anyii nηu, Jesu í gũ iri kuta gɔ, ηɔi í kpe ine ηa iyi í bi. Nɔ à naa bi tεε. ¹⁴ Nɔi í cica amanε maateeji ku ba a ya maa wa bi tεε, nɔ ku bε ηa a koo a waazoa ine ηa. Nɔ í sɔ ηa woo bε ηa. ¹⁵ Nɔ í mu nηa gbugbã a leleò inei inɔko ηa. ¹⁶ Amanε maateeji ηa iyi í cicau wee. Sinte titã í cica Simɔɔ nɔ í sɔɔ Piεε, waatɔ kuta. ¹⁷ Si anyii nηu, ηɔi í cica Zaaki, do Zãa ifɔε, amai Zebedee ηa, nɔ í sɔ ηa Boanεzεε, waatɔ ine ηa iyi à jɔ ibai ijí. ¹⁸ Si anyii nηu í bei í cica Anderee, do Filipu, do Baatelemi, do Matie, do Tomaa, do Zaaki amai Alifee, do Tadee, do Simɔɔ inei igbei Zelɔtu *, ¹⁹ do Zudasi Isikariɔti, ine iyi á na ku zambæu.

Nyaanzei Jesu ηa à waa bi a nεòε

²⁰ Nɔi Jesu do mɔcɔε ηa à bɔ kpasε. Nɔ zamaa í tɔtɔ bε hee a kù ba baa fayai ku jε. ²¹ Nɔi nyaanzei Jesu ηa à gbɔ mii iyi wa ce, nɔ à waa naa ku muu, domi à ni kù wεε dee dee mai.

*Jesu í jεa ine ηa iyi à máa ide
(Cɔ Matie 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)*

²² Wee, woo kɔ ine ηa si wooda gɔ ηa à wa bε iyi à naa hai Zeruzalɛmu. Á ni, Bεelizebu, waatɔ Seetam ine ngboi inei inɔko ηai í wa siε. Nηui í mua gbugbã wa leleò inei inɔko ηa. ²³ Nɔi Jesu í kpe ηa í bee ηa ide do mɔnda í ni, beirei Seetam á ce ku lele araε. ²⁴ Bii inei bomma akã ηa à waa jaò nje, bommau bε

---

* **3:18** igbei Zelɔtu inei igbei Zelɔtu ηai à waa jabu ku ba Zuifu ηa a nε ara nηa hai si awɔi inei Romu ηa.

kaa yəkɔ ku bɔ waju má. ²⁵ Bii inei kpasɛ akā ɲa à waa jaɔ ɲɛ, kpasɛu be kaa yəkɔ ku bɔ waju má. ²⁶ Bɛɛbɛ mɔi bii Seetam wa ja do araɛ, bommaɛ á kpɛi nɔ kaa bɔ waju má, á tãi.

²⁷ Inɛ gɔ kaa yəkɔ ku lɔ kpasɛi inɛ iyi í nɛ gbugbã ku coo ile, bii kù jɛ í tako í dɪ lafɛɛ. Amma bii í dũu á yəkɔ ku coo ile.

²⁸ Ntɔ ntɔ an sɔ ɲɛ, alabu do dulum ɲa iyi amanɛ í ce fei, Ilaaɔ á yəkɔ ku cea suuru ku kpa ideu. ²⁹ Amma inɛ iyi á bu Hundei Ilaaɔ, Ilaaɔ kaa kpa idei dulum dii lafɛɛ ajɔ kãma. Dulum dɛɛu á maa wɛɛai hee do ajɔ fei. ³⁰ Jesu í sɔ ɲa bɛɛbɛi si na iyi í jɔ inɛ ɲa à waa ni í nɛ inei inɔɔko.

Idei iyiɛ Jesu do ifɔɛ ɲa

(Cɔ Matie 12:46-50; Luku 8:19-21)

³¹ Nɔi iyiɛ Jesu do ifɔɛ ɲa à to wa à waa leeki waduude. Nɔ à bɛ inɛ gɔ koo kpoo wa. ³² Wee zamaa í buba í kaakoɛ. Nɔi à sɔɔ à ni, cɔ, iyeɛ do ifɔɛ ɲa à wa waduude, à waa kpeɛ. ³³ Nɔi Jesu í jɛ nɲa í ni, yooi í jɛ iyem, nɔ yoo ɲai à jɛ ifɔm ɲa. ³⁴ Nɔ í cɔ inɛ ɲa iyi à buba à kaakoɛu nɔ í ni, inɛi ì jɛ iyem do ifɔm ɲa. ³⁵ Nɔ í ni má, inɛ iyi wa ce idɔɔbii Ilaaɔ fei, lafɛɛi í jɛ ifɔm, wala weɕim wala iyem.

4

Mɔndai woo gbɛ

(Cɔ Matie 13:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Nɔi Jesu í lɔsi ku cioa inɛ ɲa idei Ilaaɔ má kəkɔi tenkuu. Nɔ zamaa nla gɔ í naa í tɔtɔɔ siɛ í kaakoɛ ɲɔi í jɔ í gũ akɔi inyiu í buba. Akɔi inyiu í wa si tenkuu nɔ zamaau fei wa leeki itii tenkuu. ² Wa kɔ ɲa si mii nkpɔ do mɔnda. Si bei wa kɔ ɲa si ciou í sɔ ɲa í ni, ³ i

soti i gbɔ mɔnda gɔ ŋa. Mɔkɔ gɔ í fita wa fã dimi. ⁴ Si bei wa fã dimiu, ŋɔi gɔgɔ ŋa à cuku si kpãa, nɔ yei ŋa à naa à jɔɔ. ⁵ Nɔ gɔgɔ ŋa mɔ à cuku si ile iyi í nɛ kuta, tengi bii sãa kù kpɔ. Nɔ í fita bɛ gbakã, amma si bei sãa kù la bɛ, ŋɔi í jò icãe kù ba ku mi lɛlɛ. ⁶ Iyi inunu wa ce, ŋɔi í joo nɔ í gbɛ, domi icãe kù mi lɛlɛ. ⁷ Gɔgɔ ŋa mɔ à cuku si inɔ agũ ŋa. Nɔi agũ ŋau à dede siɛ à biiɛ, nɔ à ganjiɛ ku bí. ⁸ Nɔ gɔgɔ ŋa mɔ à cuku si ile jiida. Nɔi à fita à la, à bí jiida. Dimi gɔ ŋa à so kuntaa, gɔgɔ ŋa mɔ kita, gɔgɔ ŋa mɔ cɛɔ. ⁹ Iyi Jesu í kpa mɔndau í tã ŋɔi í ni, inɛ iyi í nɛ itɛ iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

*Mii iyi í jò Jesu í ya maa kpa mɔnda
(Cɔ Matie 13:10-17; Luku 8:9-10)*

¹⁰ Waati iyi Jesu í kpa zamaau mɔnda nkɔ í tã ŋɔi í jò inɛ ŋau à nɛ. Nɔ inɛ ŋa iyi à gbɛ bi tɛɛ do mɔcɔ maateiji ŋau à waa beɛɛ yaasei mɔnda ŋau. ¹¹ Nɔi í jɛ ŋa í ni, inɛi Ilaaɔ í jò ì mà asiii bommaɛ ŋa. Amma inɛ ŋa iyi à gbɛ fei à waa gbɔ ideu do mɔndai. ¹² N̄ ya n fɔ ŋa ide do mɔndai ku ba

“Baa bii à cɔ ilu a maà yɛ.

Nɔ baa bii à gbɔ ide a kaa mà yaaseɛ.

Bii kù jɛ beɛbɛ aa na a sinda wa bi Ilaaɔ, nɔ Ilaaɔ ku kpa idei dulum du ŋa.”

*Yaasei mɔndai woo gbɛ
(Cɔ Matie 13:18-23; Luku 8:11-15)*

¹³ Nɔi Jesu í bee ŋa má í ni, debɛi i kù gbɔ yaasei mɔndau bɛ ŋa? Nɔ beirei aa ce i gbɔ yaasei mɔnda ŋa iyi à gbɛ fei. ¹⁴ Yaaseɛ wee. Mɔkɔu, idei Ilaaɔi wa fã. ¹⁵ Inɛ gɔ ŋa à yei bei inya ŋa bii ideu i cuku si kpãau. Iyi à gbɔ ideu gbakã Seetam í naa í nyaa hai

si idɔ nɲa. ¹⁶ Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ ɲa à yɛi bei inya ɲa bii ideu í cuku si ilɛ iyi í nɛ kuta. Iyi à gbɔ ideu gbakã à gbaai do inɔ didɔ. ¹⁷ Amma a kù jò kù ce icã si idɔ nɲa. Inɛ dimi bɛɛbɛ ɲa a ci ya leekɪ ku kpɛ. Waati iyi ijuukpã do wahala gɔ í naa si ɲa na irii idei Ilaaɔ gbakã, à ya fãsi awɔi. ¹⁸ Inɛ gɔ ɲa mɔ à yɛi bei dimi ɲa iyi à cuku si inɔ agũ ɲa. Anɲai à jɛ inɛ ɲa iyi à gbɔ idei Ilaaɔ, ¹⁹ amma lasabu bututui mii ɲa wa bitandi ɲa. Fia ku bi wa dɪ iju nɲa nɔ à nɛ kɔdɛɛi mii nkpɔ. Mii ɲau bei wa ganji ideu ku ce icɛ si ɲa. ²⁰ Inɛ gɔ ɲa mɔ à yɛi bei dimi ɲa iyi à cuku si ilɛ nɛɛɛ. Iyi à gbɔ idei Ilaaɔ à gbaa nɔ wa so. Si inɔ nɲa inɛ gɔ ɲa à so kuntaa, inɛ gɔ ɲa mɔ kita, inɛ gɔ ɲa mɔ cɪɔ.

Mɔndai fitila
(Cɔ Luku 8:16-18)

²¹ Nɲi Jesu í sɔ ɲa má í ni, a ci ya má fitila a biiɛ do caka walakɔ a dasi abɛ daayi. Amma si antai taabui à ya lesi. Mà kù jɛ bɛɛbɛ. ²² Mii iyi wa manji fei á fita gbugbãa nɔ asiini ide gɔ mɔ kù wɛɛ iyi a kàa fɔɔ. ²³ Inɛ iyi í nɛ itɪ iyi á gbɔ̀̀ ide, ku gbɔ.

²⁴ Nɲi í sɔ ɲa má í ni, i ce laakai ɲa do ide iyi ì gbɔ ɲa. Si gũa iyi ì wãà̀d kpaasi nɲɛ ɲa, si bei Ilaaɔ á wãà̀d inɛ mɔ nɔ ku kɔ̀̀si má ku re bɛɛbɛ. ²⁵ N̄ wa n sɔ ɲɛi, inɛ iyi í nɛ, nɲui à ya na má, amma inɛ iyi kù nɛ, baa andi iyi í nɛu má à ya gbaai.

Mɔndai kugbɛ iyi wa fita do arɛ

²⁶ Nɲi Jesu í fɔ má í ni, ide iyi aa ka wã̀̀d bommai Ilaaɔ wee. Inɛ gɔ í fã dimi si ikoɛ. ²⁷ Si anyiɛ, baa bii wa sũ walakɔ wa cɔ ilu, alɛ̀̀d daakɔ, waati kãma fei dimiu i fita wa la. Kù mà baa bei wa ce. ²⁸ Ilɛ í ya jò amaaɲɛ ku fitai do arɛ. Í ya ce wuai titã, ku bei ku ce

así nò ku bí. ²⁹ Bii amaaǵeu í ǵíla nò a muu do kòoma, domi waatii kumui í to.

*Mòndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi
(Cò Matie 13:31-32, 34; Luku 13:18-19)*

³⁰ Nǵoi Jesu í fò má í ni, mii aa ka wǎò bommai Ilaaǎ. Do mǎnda yoomai aa ka sisiò yaase. ³¹ Í yei bei ngboi mutaadi iyi waati iyi à waa gbǎò, nǵui í kere í re ngboi mii ku gbē fei si ilē. ³² Amma waati iyi à gbǎò à tā, nǵui í ya dede ku la ku re ama ǵíi fei. Nò í ya ce amaawò nla nla hee yei ǵa a maa ce antē si amaawǎe ǵa, nò a wa si ǵíǵíē.

³³ Do mǎnda nkǵò bēebēi Jesu í kò inē ǵa si cio, zaka bei à yǎkò à gbǎò. ³⁴ Ci ya sǎ ǵa ide hai nē mǎnda, amma bii í gbē nǵu do mǎcǎe ǵa í ya tuse nǵai fei.

*Jesu í leekí fufu si tenku
(Cò Matie 8:23-27; Luku 8:22-25)*

³⁵ Alē ajò nǵu, Jesu í sǎ mǎcǎe ǵa í ni, ka bò ice ihǎ. ³⁶ Iyi à jò zamaau í nē ǵoi à lǎ akǎi inyi bii Jesu í tako í wau ku ba a kua ice ajò. Nò akò mmu gò ǵa mǎ à waa too ǵa má. ³⁷ Nǵoi fufu nla gò í dede, í jò inyi wa lǎ inǎ akǎu hee í maaí ku kǎ. ³⁸ Amma Jesu wa sí njoo si anyii akǎu, í lesi iriē si lēfēu gò. Nǵoi à ǵúu à beē à ni, Mēetu, kù jēē ide kǎma bii à waa bi ka ce nfe? ³⁹ Iyi Jesu í ǵí, ǵoi í la si fufuu, nò í sǎ tenkuu í ni, í to bēebē, i coko. Nò fufuu í leekí nò inyau í coko cau. ⁴⁰ Nǵoi Jesu í bee mǎcǎe ǵa í ni, na mii í ce ì jò njo wa mu ǵē ǵa. Mii í ce i kù dasim naanē ǵa. ⁴¹ Nǵoi njo nla nla wa mu ǵa nò à sǎ nǵe à waa ni, inē dimi yoomai ihē, iyi fufu do inyi fei wa jirimae.

5

*Jesu í jò inε gɔ iyi í ne inei inɔko í ba iri
(Cɔ Matie 8:28-34; Luku 8:26-39)*

¹ Nɔi à to icei tenkuu do ikpa ihɔ si ilei ilui Zerazee. ² Nɔ Jesu í kita wa hai si antai akɔi inyi. Nɔ gbakã inε gɔ iyi í ne inei inɔko í fita wa hai ikpa bi ku si iku ηa wa koo wa *. ³ Bi ku si iku ηai í je ideε. Nɔ wee í ne gbugbã hee í jò inε gɔ kaa yɔkɔ ku dũu, baa do seseε. ⁴ À ya daa si kpεmkpεm, nɔ a dī isεε do seseε amma í ya da seseui nɔ ku cε kpεmkpεm nɔu. Wee, inε gɔ kù ne gbugbã iyi á yɔkɔ ku nɔ. ⁵ Waati kãma fei, dasã do idũ, si aninii iri kuta ηa do bi ku si iku ηai í ya wa ku maa dɔ anu, nɔ ku maa mεε aræε do kuta ηa. ⁶ Iyi í ye Jesu wa hai j̄ij̄i ηoi í sei, í koo í gulε si wajuε. ⁷ Nɔi í dɔ anu hee lele í ni, mii í wa aninii awæε, Jesu, awɔ Amai Ilaaɔ. Ilaaɔ í re fei, nɔ ñ wa n tɔæε do iriε, maà wahalam. ⁸ Í fɔ beεbe si na iyi í jò Jesu í ni inei inɔkou kú fita siε. ⁹ Nɔ Jesu í beεε í ni, irei iriε. Nɔi í jeaa í ni, irim nii Zamaa, domi à kpɔ. ¹⁰ Nɔi í tɔɔ Jesu suuru ku maà nyɔ aηa ikpa angule.

¹¹ Wee à ye kusɔɔ gaa ηa à waa je ikpa iri kutau be. ¹² Nɔi inei inɔko ηau à tɔɔ Jesu à ni, jò kaa mu kusɔɔ ηau ihɔ, ku ba ka maa wa be. ¹³ Nɔ Jesu í yɔɔda nηa. Nɔi à fita hai si inεeu à koo à mu kusɔɔ ηau à tale si ηa hai antai iri kutau à dasi inyi nɔ inyi í je ηa. Kukupɔ nηa í to dubu minji (2.000).

¹⁴ Woo degbe kusɔɔ ηau à sa à koo à waa sisi laabaau i ideu si ilu nlau do si ilεεko ηa. Nɔ inε ηa à fita à bɔ ku cɔ mii iyi í ceu. ¹⁵ Iyi à naa bi Jesu, à ye

---

* **5:2** bi ku si iku ηa Si waati nηa, si isai kuta ηai à ya si iku ηa.

ine iyi í tako í ne inei inǎoko bututuu í baa si laakae í dasi jine ña wa buba. Ñoi à biti, njo í mu ña jiida. ¹⁶ Ine ña iyi ideu í ce iju ña à waa sisia ine ña. ¹⁷ Nǎ ine ñau à tǎo Jesu ku fita hai ilei ilu ña.

¹⁸ Waati iyi Jesu wa lǎ akǎi inyiu, ñoi ine iyi í tako í ne inei inǎoko ñau waa tǎe í ni ku jǎo ñju ku tooe. ¹⁹ Amma Jesu í kǎ. Nǎ í sǎo í ni, bǎ kpasǎe bi inee ña koo sǎ ña mii iyi Lafǎe í ce, do yaase bei í ce araare. ²⁰ Ñoi ineeu í ne, í wasi ku sisia inei ile iyi à ya kpe Ilu Mee wa ñau mii iyi Jesu í cea ñju fei. Ñoi aña fei à biti jiida jiida. Nǎ Jesu mǎ í dede wa hai be.

*Idei ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibǎi Jesu
(Cǎ Matie 9:18-26; Luku 8:40-56)*

²¹ Jesu í baa hai ice ikpa ihǎ do akǎi inyiu. Í wa itfi tenkuu be nǎ zamaa nla gǎo í naa í tǎtǎo bi tee. ²² Ñoi ine gǎo í naa bi tee. À ya kpoo Zairusi. Ine ngboi ile bii Zuifu ña à ya ce kutǎtǎo. Iyi í ye Jesu, ñoi í seebata si wajue. ²³ Ñoi í tǎe ku sobi ñju í ni, ama inaabom wa bi ku ku. Ñ wa n tǎe, i naa i lesie awǎ, nǎ ku ba iri ku maa wee baani. ²⁴ Ñoi añaò Jesu à waa ne. Nǎ zamaa nla gǎo wa tooe hee à waa mantee.

²⁵ Wee si inǎi ine ñau inaabo gǎo í wa be iyi wa ce bǎoi awǎ ku mu hai adǎ maateji wa. ²⁶ Í wahala jiida si awǎi lokotoro nkpǎ hee andi fia iyi í ne fei í jǎo, kù nǎ kù ce baa daama, amma bǎoju í teese wa kǎosii. ²⁷ Abou í gbǎ laabaauí Jesu wo, ñoi í jǎo í naa do anyie si inǎi zamaau í lu jaae. ²⁸ Í ce bebei domi í fǎo si idǎe í ni, baa bii jaaei ñ lu an ba iri. ²⁹ Ñoi gbakǎ bǎoi awǎ ku muju í leeki. Ñoi í gbǎ fufui baani si arae. ³⁰ Ñoi Jesu í mà gbakǎ iyi gbugbǎ gǎo í fita hai si arai ñju nǎ í sinda wa cǎ zamaau nǎ í ni, yooi í lu

jaaem. ³¹ Nɔi mɔcɔe ɲa à sɔɔ à ni, debei i kù waa ye zamaa iyi wa mantei, nɔ̀ ò waa ni yooi í luɛ?

³² Nɔi Jesu í sinda í cɔ inɛ ɲau ku ba ku ye inɛ iyi í ce bɛɛbɛu. ³³ Nɔi abou wa yaya do njo, domi í mà mii iyi ɲɲu í ce. Nɔi í naa í gule si wajuɛ í sɔɔ ntɔ si mii iyi í ba ɲɲu fei. ³⁴ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, abooyi, naanɛi í faabaɛ. Koo wɛɛ si laakaɛ, ò ba iri si bɔɔɛu mbɛ.

³⁵ Si bei Jesu wa fɔ ideu, inɛ gɔ ɲa à naa hai kpasɛi Zairusi inɛ ngbou, à sɔɔ à ni, ama inaaboɛu í ku. Maà wahala Mɛetu má. ³⁶ Amma Jesu kù dasi ide ɲɲau. Nɔ́ í sɔ́ Zairusi í ni, maà jò zigie ku da, awɔ de dasi naanɛ. ³⁷ Nɔi í ni inɛ gɔ ku maà si ɲɲu kpasɛi Zairusi wa bii kù je Piɛɛ do Zaaki, do Zãa ifɔi Zaaki. ³⁸ Iyi à to nɔ Jesu í ye zamaa nla gɔ bɛ à waa cã kpokpoo, à waa kpata à waa dɔ́ anu nla nla. ³⁹ Nɔi í lɔ kpasɛu í bee ɲa í ni, na mii í ce ò waa dɔ́ anu bɛɛbɛ ɲa. Na mii í jò ò waa kpata ɲa. Amau kù ku mɛɛ, wa sí njooi. ⁴⁰ Nɔ̀ à waa yaakoɛ. Nɔi Jesu í jò aɲa fei à fita, í gbe baau do iyei amau do mɔcɔ mɛeta ɲa iyi à suu wau, ɲɔi à lɔ bii amau í wa. ⁴¹ Nɔi Jesu í mu awɔi amau í fɔ do feeɛ í ni, talita kumi, waatɔ ama inaabo, dede. Amui, ò sɔɛ. ⁴² Nɔi gbakã ama inaabou í dede nɔ wa nɛ. Í nɛ zakai adɔ́ maateeji. Iyi inɛ ɲau à yɔɔ ɲɔi à biti ntɔ ntɔ. ⁴³ Nɔi Jesu í sɔ́ ɲa í ni a náa ijɛ ku je. Nɔ́ í sɔ́ ɲa má do kugaabu í ni a maà jò inɛ gɔ ku gbɔ ideu.

6

*Inɛi Nazareti ɲa a kù dasi Jesu naanɛ
(Cɔ Matie 13:53-58; Luku 4:16-30)*

¹ Nɔi Jesu í nɛ hai kpasɛi Zairusi bɛ í bɔ́ ilu bii í je ama. Nɔ́ mɔcɔe ɲa à suu. ² Iyi ajɔi kusími í naa

ṅɔi í lɔsi ku sisia inɛ ɲa ide ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu. Ɗɔi inɛ nkpɔ nkpɔ í gbɔ ideu nɔ à bitɔ à waa ni, hai iwoi nɲu í ba dimii lasabu jiidau bɛ. Dimii bisi yoomai à mua nɲu. Bɛirei í ce wa ce dimii maamaakeu ihɛ. ³ Kù jɛ woo gbe jii nɔu mbɛ ya, amai Maariu mɛɛ. Mà kù jɛ igbāi Zaaki do Zozee, do Zudu do Simɔɔ mbɛ ba. Nɔ weɕiɛ ɲa a kù wa inɔ nwa ihɛ? To, lasabu nɲu ɲau bei wa ganji ɲa a dasiɛð naanɛ. ⁴ Ɗɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, kù nɛ bii walii ci ya nɛ bɛɛɛ bii kù jɛ si ilei ideɛ do si inɔi inɛɛ ɲa do kpasɛɛ. ⁵⁻⁶ Ɗɔi Jesu í bitɔ domi a kù dasiɛ naanɛ. Bɛɛbei kù yɔkɔ kù ce maamaake bɛ, bii kù jɛ bɔɔ gɔ ɲa iyi í lesi awɔ nɔ à ba iri.

*Jesu í bɛ mɔcɔ maateɛji ɲau minji minji
(Cɔ Matie 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Si anyiɛ, Jesu í ya maa dabii dabii si ilɛko ɲau ku maa sisia inɛ ɲa ideɔ Ilaaɔ. ⁷ Ɗɔi í kpe woo bɛ maateɛjiɛ ɲau nɔ í bɛ ɲa minji minji, í mu ɲa gbugbā a leleð inɛi inɔɔko ɲa. ⁸ Í sɔ ɲa í ni, i maà so nkāma si isɛɛnɛ nɲɛu. I maà so ije hee má jɛ bɔgɔ, hee má jɛ fia, í gbe golo. ⁹ I dasi baata nɲɛ amma i maà kpele ibɔ minji. ¹⁰ Ɗɔi í sɔ ɲa má í ni, bii ì to ilu bii ì waa bɔ ɲa, í wa kpasɛ bii à dasi ɲɛ hee i koo i nɛð hai ilu bɛ ɲa. ¹¹ Bii í jɛ bii gɔ ɲa inɛ ɲa a kù gba ɲɛ hee má jɛ a gbɔ ide nɲɛ, i fita hai bɛ ɲa, nɔ í gbugbā nɲa irurui baata nɲɛ ɲa ku ba ku jɛ nɲa sɛɛda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ɲa. ¹² Nɔ mɔcɔ ɲau à nɛ nɔ à waa waaɔɔa inɛ ɲa à waa ni a kpaasi idɔ. ¹³ Nɔ à lele inɛi inɔɔko nkpɔ nkpɔ, nɔ à ya tontooa bɔɔ nkpɔ nkpɔ ikpo si iri. Nɔ à ba iri.

*Ideɔ ikui Zāa woo dasi inyiu
(Cɔ Matie 14:1-12; Luku 9:7-9)*

14 Ilaalu Herodu í gbɔ baauí Jesu, si na iyi í jò írié í fangaa bii fei. Nɔ inɛ gɔ ɲa à nia Jesu, Zãa woo dasi inyiui í j̄i hai si balɛ. Na ɲai í jò í nɛ gbugbã wa ceò maamaake. 15 Inɛ gɔ ɲa mɔ à waa nia Jesu, Elii walii nlai takoui. Nɔ inɛ gɔ ɲa mɔ à waa niaa, ɲɲu mɔ waliíi bei ti tako ɲaui.

16 Amma iyi Herodu í gbɔ ideu ɲai í ni, Zãa woo dasi inyiui. N̄ jò à bu irié wo. Debei ɲɲui í j̄i hai si balɛ. 17 Mii iyi í jò Herodu wa fɔ bɛɛbɛ wee. Hai tako Herodu takæ í ni a mu Zãa a dũu a dasiɛ piis̄s̄o na ku tũò id̄ai Herodiasí. Wee Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɔɛ. 18 ɲai Zãa í s̄s̄o í ni, kù s̄ia í gba aboi ifɔɛ i dasi kpašɛ. 19 Na ɲai í jò Herodiasí wa mu Zãa do id̄oák̄ɔ. Wa bi ku kpaá amma kù ba kpãa 20 si na iyi í jò Herodu í mà bɛɛɛɛi Zãa. Bii wa gbɔ ideɛ id̄oɛ í ya dedei, amma do ɲɲu fei í ya bi ɲɲu ku gbɔɔ. Í mà iyi amanɛ dee dee nɔ kuwɛɛɛ kù nɛ taale kãma. Na ɲai í jò í bii anyiɛ.

21 Do ɲɲu fei, ajɔ ɲɲu gɔ Herodiasí í ba kpãaɛ. Ajɔ ɲɲu Herodu í nya jingau nla nla ku yeò gigii aj̄ai kubíɛ. ɲai í kpe akawe nlaɛ ɲa do inɛ ngboi soogɛɛ ɲa, do inɛ ngboi ilei Galilee ɲa fei. 22 ɲai ama inaaboi Herodiasí í lɔ ileu wa jojo, ɲai í d̄s̄a Herodu si do inɛɛ ɲa iyi í kpe wa ɲau fei. ɲai Herodu í s̄s̄ mud̄ɛu í ni, tɔm̄ mii iyi ì bi fei, an muuɛ. 23 Nɔ í gbasi do mii fei í ni, mii iyi ì tɔm̄ fei, an muuɛ, baa bii í jɛ bubui bommam̄ nii. 24 ɲai ama inaabou í koo í bee iyɛɛ í ni, mii í jɔ n tɔɛ. ɲai iyɛɛ í jɛ í ni, tɔɛ irii Zãa woo dasi inyiui. 25 ɲai gbakã ama inaabou í naa bi ilaalu í s̄s̄o í ni, ò bi i muum̄ irii Zãa woo dasi inyiui nsei nsei si pɛɛnti. 26 Baa do iyi inoi ilaalu í fɔ ntɔ ntɔ fei kù bi ku kɔɔ, si na iyi í jò í gbasi do mii

fei si wajui inε njooε ηau. ²⁷ N̄ɔi gbakā í be sooge gɔ koo bù irii Zāa woo dasi inyiu wa. N̄ɔi soogeu í koo í bu irii Zāa wa hai ile piisɔɔ. ²⁸ N̄ɔ í naaɔ wa si p̄erentiu í naa í na ama inaabou. N̄ɔ ama inaabou m̄ɔ í koo í na iyee. ²⁹ Iyi m̄ɔcɔi Zāa ηa à gbɔ iyi í ku, η̄ɔi à naa à soo à koo à suu.

Jesu í wò amanε dubu miu (5.000)

(Cɔ Matie 14:13-21; Luku 9:10-17; Zāa 6:1-14)

³⁰ N̄ɔ woo be maateeji ηa iyi Jesu í tako í be ηau à baa bi t̄ε à waa sisiaa mii ηa iyi aηa à ce fei do cio iyi à k̄ɔ inε ηa si fei. ³¹ N̄ɔ inε ηa à wasi ku naa ku nε hee Jesu do m̄ɔcɔε ηa a k̄ù ba fayai ku jε. Na η̄ɔi í j̄ò í s̄ɔ ηa í ni, i j̄ò ka nya ara nwa ka b̄ɔ ikpa gbabua ku ba i s̄imi keeke ηa. ³² N̄ɔi à j̄ò inε ηau bε, n̄ɔ à koo à l̄ɔ ak̄ɔi inyiu à b̄ɔ ikpa gbabuau. ³³ Amma inε nkp̄ɔ í yε ηa waati iyi à waa nε, n̄ɔ à m̄à ηa. N̄ɔi à m̄à tengi bii à waa b̄ɔu. N̄ɔ inε ηa à sei wa do ise hai ilu ηa fei à cua nηa tengi bii à waa b̄ɔu.

³⁴ Iyi Jesu í to wa η̄ɔi í fita hai in̄ɔ ak̄ɔu. N̄ɔ í yε zamaa nkp̄ɔu. N̄ɔi í ce araare nηa, domi à yei bei angudā ηa iyi a k̄ù nε woo degbe. N̄ɔi í l̄ɔsi ku k̄ɔ nηa si cio nkp̄ɔ. ³⁵ Si bei ale wa l̄ε, η̄ɔi m̄ɔcɔε ηa à naa bi t̄ε à ni, inyau wee gbabuai, n̄ɔ idũ wa dũ. ³⁶ Na nηu, da inε ηau a b̄ɔ il̄εko ηa do in̄ɔ ilu ηa iyi à wa am̄εε, ku ba a koo a ra mii iyi aa jε. ³⁷ Amma í s̄ɔ ηa í ni, in̄ε taka nηe i na ηa ije a jε. N̄ɔi à j̄εaa à ni, i k̄ù m̄à baa bii à so fīai ic̄ei cukpa m̄εej̄ɔ, kaa to ka ra nηa p̄̄ε ka na ηa a jε. ³⁸ N̄ɔi Jesu í bee ηa í ni, p̄̄ε feloi ì nε ηa. I koo i c̄ɔ wa. Iyi à koo à c̄ɔ, η̄ɔi à ni, p̄̄ε miui à nε do c̄̄ε minji.

³⁹ N̄ɔ Jesu í s̄ɔ m̄ɔcɔε ηau í ni a j̄ò inε ηau a buba si f̄ɔf̄ɔ t̄ũt̄ũu bε ikā ikā. ⁴⁰ N̄ɔi à buba ikā ikā, tuuba

gɔ ɲa amanɛ cɪɔ, tuuba gɔ ɲa mɔ amanɛ ciitaa. ⁴¹ Ɖɔi Jesu í so pɛɛ miuu do cɛɛ minjiu, nɔ í wu iju lele í saabu Ilaaɔ. Ɖɔi í bububu pɛɛu nɔ í na mɔcɔ ɲau a kpɛa zamaau. Nɔ í kpɛ ɲa cɛɛ minjiu mɔ inɛ fei í ba. ⁴² Aɲa fei à jɛ à yo. ⁴³ Ɖɔi à ko pɛɛ do cɛɛ bubu iyi í gbeu kɔlɔ maateeji í kɔ. ⁴⁴ Inɛmɔkɔ ɲa iyi à jɛ pɛɛu à wɛɛi amanɛ dubu miu (5.000) bàkà inaabo do amu ɲa baasi.

Jesu wa ne si antai tenku

(Cɔ Matie 14:22-33; Zaa 6:15-21)

⁴⁵ Iyi à tã gbakã ɲɔi Jesu í jɔ mɔcɔɛ ɲau à lɔ akɔi inyiu ku ba a takɔɛ a kua ice ihɔ, ikpa Besaida. Iyi à waa ne nɔ í ni zamaau ku ne. ⁴⁶ Waati iyi í jɔ à ne ɲɔi í koo í gũ iri kuta gɔ ku ba ku ce kutɔɔ. ⁴⁷ Nɔ í wa bɛ hee idũ í koo í dũ, nɔ akɔi inyiu í wa si aninii tenkuu do mɔcɔ ɲau nɔ Jesu mɔ í wa ile ɲu akã. ⁴⁸ Í yɛ mɔcɔɛ ɲau à wa si wahalai ku wai akɔi inyiu, domi fufuu wa kò ɲa. Zakai amɛɛjumá ɲɔi í maai si ɲa, wa ne si antai inyiu wa bi ku cua ɲa. ⁴⁹ Amma waati iyi à yɔɔ wa ne si antai tenkuu ɲɔi à tamaa bei zlii, ɲɔi à waa dɔ anu. ⁵⁰ Aɲa fei à yɔɔ ɲɔi njo wa mu ɲa. Ɖɔi gbakã Jesu í ba ɲa ide ku fɔ í sɔ ɲa í ni, i sũ laakai ɲɛ ɲa. Amui Jesu, i maà ce njo ɲa.

⁵¹ Ɖɔi í lɔ inɔ akɔu í ba ɲa bɛ, nɔ fufuu í leeki. Ɖɔi zigi ɲa fei í da à biti hee, ⁵² domi a kù gbɔ yaasei maamaakei pɛɛu si na iyi í jɔ idɔ ɲa í le.

Jesu í jɔ bɔɔ ɲa à ba iri si ilei Genesareti

(Cɔ Matie 14:34-36)

⁵³ Iyi à kua tenkuu à tã ɲɔi à to ilei Genesareti à koo à dɪ akɔ ɲa bi ku leeki. ⁵⁴ Wee inɛ gɔ ɲa à wa bɛ. Iyi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à fita hai si akɔu gbakã ɲɔi inɛ ɲau à mà Jesu. ⁵⁵ Ɖɔi aɲa fei à sei à waa naaɔ bɔɔ

ηα wa hai ino ilu ηα. À ya so ηα wai si sēε ηα a naaò ηα wa tengi bii à gbò í wau. ⁵⁶ Bii Jesu í to fei, hai ilεεko ηα do ilu nla ηα do iko bii inε ηα à waa sũ fei, à ya maa naaò bõo ηα wai si bantuma bii í wau. Nõi à ya tõe ku jò aηα a lu baa itfi kumbooe. Nõ inε ηα iyi à luu fei à ya ba irii.

7

Dedembai bala ηα (Cò Matie 15:1-9)

¹ Nõi Farisi ηα do woo kò inε ηα si wooda gògò ηα à naa hai Zeruzalemu nõ à tətəo kəkəi Jesu. ² Nõi à ye məcəε gò ηα à waa je do awò riisi, waato a kù wò si bei à ya ce si dedemba ηα.

³ Wee Farisi ηα do Zuifu ηα iyi à gbe fei, à waa too dedembai bala ηα ηα. Bii kù je à wò sãa sãa a ci ya je ngògò. ⁴ Bεεbe moi, bii à baa hai aja nõ a kù wò a ci ya je. Mii nkɔɔ nkɔɔi à ya ce má iyi í je dedemba ηα. Mii ηau gògò ηα wee, kòofu ku wiε do boonyi do cakai isò nkpa ηα.

⁵ To, si bei Farisi ηα do woo kò inε ηα si wooda ηau à ye məcə ηau à waa jeò awò riisi ηoi í jò à bee Jesu à ni, na mii í ce məcəε ηα a kù waa too dedembai bala nwa ηα. Na mii í jò à ya je do awò riisi. ⁶ Nõ Jesu í je ηα í ni, inε ilu muafiti ηα, hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri ηε waati iyi í kò si tiaε í ni,

“Ilaaõ í ni,
Inε ηau ihē à waa ceem bεεrei do gele ηηu akã.
Amma idò ηηa í j̄im.

⁷ Kutò iyi à waa ceem ngbei,
Domi woodai amanε ηai à waa kò inε ηα si nõ à waa ni woodam nii.”

⁸ Nɔi Jesu í sɔ̄ ɲa má í ni, ì waa jè woodai Ilaaɔ̄ ɲa nɔ ì waa too dedembai amanɛ ɲa.

⁹ Do ntɔ́ í waa kpa woodai Ilaaɔ̄ ɲai ku ba i sãsi dedemba nɲɛ ɲa. ¹⁰ Moizi í ni, “i jirima iyeò baa nɲɛ ɲa”. Nɔ́ í ni má, “inɛ iyi wa fɔ laalɔi iyeò baaɛ ɲa, a kpa lafɛɛ.” ¹¹ Amma inɛ, ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni inɛ á yɔkɔ ku sɔ̄ iyeò baaɛ ku ni fia iyi nɲu á sobi ɲa do, ti Ilaaɔ̄i. Fiaui ì waa kpe kɔɔbãa ɲa. ¹² Nɔ bii inɛ í dɔ̄ bɛɛbɛ, i kaa náa kpãa ku sobiò iyeò baaɛ má ɲa. ¹³ Bɛɛbɛ, ì waa kpa idei Ilaaɔ̄ ɲa nɔ ì waa too dedemba iyi à jè nɲɛ ɲa. Nɔ ì waa ce mii laalɔ nkɔ̄pɔ má iyi í jɔ dimi bɛɛbɛ ɲa.

*Mii iyi í ya dasi inɛ riisi
(Cɔ Matie 15:10-20)*

¹⁴ Nɔi Jesu í kpe zamaau má bi tɛɛ ɲai í sɔ̄ ɲa í ni, inɛ fei i sotɪ́ i gbɔ yaasei idem ɲa. ¹⁵ Nkãma kù wɛɛ iyi á lɔ do gelei amanɛ ku dasiɛ riisi. Amma iyi á fita hai si idɔi amanɛ, nɲui á dasiɛ riisi. [¹⁶ Inɛ iyi í nɛ itɪ́ iyi á gbɔò ide, ku gbɔ.]

¹⁷ Nɔi Jesu í nya arae hai bi zamaau í koo í lɔ kpasɛ̄. Waati iyi í lɔ kpasɛ̄u ɲai mɔcɔɛ ɲau à beɛɛ yaasei mɔndau. ¹⁸ Nɔi í bee ɲa í ni, i kù nɛ bisi ɲai? I kù mà ɲa mii iyi á lɔ inɔi amanɛ hai waduude kaa dasiɛ riisi? ¹⁹ Kaa dasiɛ riisi, domi ije kaa lɔ si idɔi inɛ bii kù jɛ si inɔɛ, nɔ ku yó ku bei ku fita. Jesu í fɔ bɛɛbei ku ba ku sɔ̄ ɲa iyi ije kãma kù jɛ ìwò. ²⁰ Nɔ́ í ni má, mii iyi wa fita hai si idɔi amanɛi í ya dasiɛ riisi, ²¹ domi hai si idɔi amanɛi lasabu laalɔ do icu ku ko, do ile ku ce, do inɛ ku kpa, ²² do sakara, do kɔdɛɛ, do inɔ ku kã, do takii, do daa iyi í lɔ zaka, do igu, do funɛi inɛ ku nya, do faao, do idɔ ku le í ya fita. ²³ Mii laalɔ

ηαυ βε fei hai si idɔi amanɛi wa fita nɔ anɔai à ya dasi inɛ riisi.

*Abo dimi mmu ɔɔ í dasi Jesu naanɛ
(Cɔ Matie 15:21-28)*

²⁴ Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ηɔi í dasi kpãa í bɔ ilɛkoi Tii, ηɔi í lɔ kpasɛ ɔɔ. Wee kù waa bi inɛ ɔɔ ku mà, amma kaa yɔkɔ ku manji. ²⁵ Abo ɔɔ í wa bɛ, ama inaaboɛ í nɛ inɛi inɔɔko. Iyi í gbɔ Jesu í to wa bɛ gbakã, ηɔi í naa í gule si wajuɛ. ²⁶ Abou í bei í je dimi mmu. A buui Fenisi si ilɛi Siri. Nɔi wa tɔɔ Jesu ku lelea nηu inɛi inɔɔkou hai si amaɛu. ²⁷ Amma Jesu í sɔɔ í ni, jɔ amu ηa a je a yo titã, domi kù sɪa a gba ijei amu ηa a na aja keeke ηa. ²⁸ Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ. Amma baa do nηu fei, aja keeke ηau à ya wa abɛi taabu a maa je buubuui ijei amu ηa iyi wa cuku wa. ²⁹ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, na ide iyi ì fɔu bɛ, nɛ. Inɛi inɔɔkou í fita siɛ mbɛ. ³⁰ Iyi í nyi kpasɛɛ ηɔi í koo í ba amau wa sũ si daayi, inɛi inɔ ikou í fita siɛ tã.

Jesu í jɔ deki ɔɔ í ba iri

³¹ Nɔi Jesu í dede hai ilɛkoi Tii í too do Sidɔɔ, í bei í bɔ tenkui Galilee si ilɛ iyi à ya kpe Ilu Mɛɛwa ηau. ³² Iyi í to, ηɔi inɛ ɔɔ ηa à naaɔ deki ɔɔ wa, iyi ci ya yɔkɔ ku fɔ ide sãa sãa, ηɔi à tɔɔ Jesu ku lesiɛ aɔwɔ. ³³ Nɔi Jesu í bɔɔɛ hee bii í jɔ zamaau. Nɔi í dasi amaawɔɛ si itii dekiu, nɔ í tu antɔ, í jɔa si amɛɛ. ³⁴ Nɔ í wu iju lele í jilɛ idɔ í fɔ do fee nηa í ni, efata, waatɔ, cɪ. ³⁵ Nɔi gbakã itii mɔkɔu í cɪ nɔ amɛɛ í tɛ, nɔ í sinti ku fɔ ide dee dee. ³⁶ Jesu í sɔ ηa í ni a maà sɔ inɛ ɔɔ, amma si bei wa sɔ ηau, bɛɛbɛ mɔi anɔ mɔ à wasi ku sɔ inɛ ηa. ³⁷ Nɔi inɛ ηau à biti hee í caa à waa ni,

mii iyi wa ce fei í síai. Í jò baa deki ña à waa gbò ide, iné ña iyi a ci ya yòkò a fò ide wo à waa fò bebei.

8

Jesu í wò amané dubu mée (4.000)

(Cò Matie 15:32-39)

¹ Iyi í ce ajo minji ñoi zamaa nla gò í tətəə bi tée má. Nò wee a kù ne mii iyi aa je. Nò Jesu í kpe məcəe ñau í sō ña í ni, ² araarei zamaau ihē wa mum domi ajo mēeta ñai ihē iyi à wa bi tom, nò sonda kāma kù gbe ña má. ³ Bii ñ jò à nēò ari aa koo a cuku kpāa, si bei idei iné gò ña í jì. ⁴ Nò məcəe ñau à beee à ni, iwoi aa ka ba pēe si gbabuau ihē iyi aa je a yòð. ⁵ Nò Jesu í bee ña í ni, pēe feloi ì ne ña. Nò à ni, ara mēejei.

⁶ Nò Jesu í ni zamaau fei ku buba ile. Nò í so pēe ara mēejeu í bei í saabu Ilaaḍ, nò í bububue í na məcəe ñau a kpē ña. Nò à kpēa zamaau. ⁷ Wee à ne cēe keeke gò ña be má. Nò Jesu í saabu Ilaaḍ má, í bei í ni a kpē ña, nò à kpē ña cēe ñau má. ⁸ Nò aña fei à je à yo. Nò à naa à ko bubui pēe ña iyi í gbeu kòlò mēeje. ⁹ Jiai iné ñau í to zakai aña dubu mée (4.000). Nò Jesu í bei í jò iné ñau à ne. ¹⁰ Nò gbakā í koo í lò akòì inyiu do məcəe ña à bò ikpa Daamanuta.

Farisi ña à bi Jesu ku ce maamaake

(Cò Matie 16:1-4)

¹¹ Nò Farisi gò ña à naa bi Jesu à wasi ku baa kakəə ku ce. À cò laakaə, à təə ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbāe hai bi Ilaaḍi wa naa. ¹² Nò Jesu í jile idəe í ni, na mii í ce inéi nsei ñau ihē à waa təəm n ce maamaake. Ntə ntə, n kaa n nyisi ñe maamaake kāma gò. ¹³ Nò í jò ña í koo í lò akəu do məcəe ña a kua do ice ihō.

*Lefeei Farisi na do ti inei Herodu na
(Cɔ Matie 16:5-12)*

¹⁴ Wee mɔcɔe naa à gbeje ije ku so, pɛe akai à ne si akou be. ¹⁵ Nai Jesu í sɔ na í ni, i ce laakai i nya ara nne hai bi lefee Farisi na do ti inei Herodu na. ¹⁶ Nai mɔcɔ naa à waa sɔ nje ide à waa ni, si na iyi í jò a kù ne ijei í jò wa dɔ beɛbe. ¹⁷ Wee Jesu í mà iyi à waa fɔ nai í ni, na mii í ce ì fɔ ì waa ni na, si na iyi í jò a kù ne pɛei. Ine mɔ i kù mà na hee nsei? I kù gbɔ yaasei ideu nai? I kù ne bisi nai? Idɔ nne mɔ í lei? ¹⁸ Í jò ì ne iju na mee, i ci ya ye ilu nai? I kù ne itfi na ba. I ci ya gbɔ ide nai? I ci ya ye gigi nai? ¹⁹ Waati iyi ñ kpɛa amanɛ dubu miu pɛe ara miuu, pɛe kɔlɔ feloi búbù iyi í gbeu í ce. Nai à jɛaa à ni, kɔlɔ maateejii. ²⁰ Nai Jesu í bee na má í ni, si waati iyi ñ bu pɛe ara mɛejeu ñ na amanɛ dubu mee naa, pɛe bubu iyi í gbeu kɔlɔ feloi ì kóo na. Nai à jɛaa à ni, kɔlɔ mɛejei. ²¹ Nai Jesu í sɔ na í ni, i kù gbɔ hee nsei na?

Jesu í jò fɛeju gɔ í ba iri Besaida

²² Nai à to ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida, nɔ ine gɔ na à náaa Jesu fɛeju gɔ wa, à tɔɔe ku luu. ²³ Nai í mu awɔi fɛejuu í bɔɔe alalai iluu. Nai í daa antɔ si ijuɛ í lesie awɔ í ni, ì waa ye ngɔgɔ? ²⁴ Nai fɛejuu í cɔ ilu í ni, ñ wa n ye amanɛ na à waa ne, amma à yei bei jii na. ²⁵ Nai Jesu í lea awɔ si iju má. Iyi inɛɛu í cɔ ilu má nɔ í ba wee nnu í ba iri, wa ye ilu wau wau. ²⁶ Nai Jesu í ni ku ne kpasɛɛ, amma ku maà too do inɔ ilu má.

*Piɛe í ni Jesu í je ine iyi Ilaaɔ í cica
(Cɔ Matie 16:13-20; Luku 9:18-21)*

²⁷ Nai Jesu do mɔcɔe naa à ne ikpa ilu na iyi à wa kɔkɔi Sezaree, si ilei Filipi. Nai si kpɛau í bee mɔcɔe

ηα í ni, yooi ine ηα à ya ni ñ je. ²⁸ Nò à jεaa à ni, ine gò ηα à ya ni awòu Zãa woo dasi inyii. Ine gò ηα mò à ya ni awòu Elii walii nlai takoui. Ine gò ηα mò à ya ni awòu ine akãi walii ηaui. ²⁹ Nòi Jesu í bee ηα í ni, ine mò ni, yooi ì ni ñ je ηα. Nòi Piεε í jεaa í ni, awòu Kirisii, ine iyi Ilaaã í cica. ³⁰ Nòi Jesu í sò ηα do kugaabu í ni a maà sò ine gò.

Jesu wa fò ideí ikue do kujε

(Cò Matie 16:21-28; Luku 9:22-27)

³¹ Nòi Jesu í sinti ku sò m̀̀c̀̀ε ηα í ni nηu Amai Amanε, í gbe nηu ku ce wahala jiiida. Ine ngbo ηα do ine ngboi woo weei Ilaaã ηα do woo kò ine ηα si wooda ηα aa k̀̀si nηu a kpa nηu, amma nηu á j̄i hai si bale si ajò m̀̀εtasia. ³² Í fò ideui sãa sãa, k̀̀ singae. Nòi Piεε í gbãa í b̀̀ðe k̀̀k̀̀le nò í ni ku maà fò beεbe. ³³ Amma Jesu í sinda í cò m̀̀c̀̀ε ηα, nò í la si Piεε í ni, sekεε hai bi tom, Seetam, domi i k̀̀ waa ce lasabui Ilaaã, í gbe ti amanε ηα.

³⁴ Si anyie, í kpe zamaau do m̀̀c̀̀ε ηα, í sò ηα í ni, ine iyi wa bi ku toom, ku j̀̀ id̀̀̀bie nò ku so j̄i ku gaue ku toom wa. ³⁵ Nò ine iyi wa bi ku ba kuwεε do id̀̀̀bie, kaa baa. Amma ine iyi í nyò kuwεεε na irim do na laabaau j̄idau, laf̄εε á baa do ntò. ³⁶ Aranfãani yoomai amanε í ne bii í ba amanii andunya fei nò í kua kuwεεε. ³⁷ Mà mii í wεε iyi amanε á kpaasiò kuwεεε. ³⁸ Nò Jesu í ni má, inei nsei ηα ilu dulum ηai iyi a k̀̀ leek̀̀ò Ilaaã nηu akã. Na nηu, ine iyi wa ce anyòí amu Amai Amanε, walakò wa ce anyòí idem si waju nηa, amu m̀̀ an ce anyòí laf̄εε waati iyi an nyi wa. Nò waati iyi an nyi wa an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa ajò.

9

¹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, ntɔ ntɔ, inɛ ɲa iyi à wa ihɛ si nsei, gɔgɔ ɲɲa ɲa aa yɛ bommai Ilaaɗ wa naa do gbugbã a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cɔ Matie 17:1-13; Luku 9:28-36)

² Si anyii ajɔ mɛɛfa Jesu í kpe Piɛɛ do Zaaki do Zãa í nya ɲa ikã nɔ à koo à gũ iri kuta nla gɔ aɲa duusɔɔ. Si bei à waa cɔɔ ɲɔi à ba araɛ í kpaasi. ³ Nɔi jaaɛ ɲa wa daana jiida í fũuta pai pai hee inɛ gɔ kù wɛɛ si andunya ihɛ iyi á yɔkɔ ku fɔ acɔɛ ku fũuta bɛɛbɛ má. ⁴ Si anyiɛ ɲɔi Elii do Moizi à faata wa à waa baa ide ku fɔ. ⁵ Nɔ Piɛɛ í sɔ Jesu í ni, Mɛɛtu, á sĩa ka maa wa ihɛ. Jɔ ka ce ilei acɔ mɛɛta, akã titɛɛ, akã mɔ ti Moizi, akã mɔ ti Elii. ⁶ Wa fɔ bɛɛbei si na iyi í jɔ njo í mu ɲa hee í jɔ kù mà baa bei á ni. ⁷ Nɔi bukɔɔ gɔ í naa í bii ɲa, nɔ hai si bukɔɔu à gbɔ ide ku fɔ gɔ í ni, inɛ ihɛi í jɛ amam, n̄ buu jiida jiida. I ya gbɔ ideɛ ɲa. ⁸ Nɔi gbakã mɔcɔɛ ɲau à cɔ bii fei, nɔ a kù yɛ inɛ gɔ bii kù jɛ Jesu ɲɲu akã do aɲa taka ɲɲa.

⁹ Nɔi à waa kita wa hai iri kutau nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni a maà sɔ inɛ gɔ mii iyi à yɛ hee ɲɲu Amaí Amanɛ koo ku nɔ ku jĩ hai si bale má. ¹⁰ Nɔ à jirima ide iyi í sɔ ɲau amma à waa bee ɲjɛ ide à waa ni, yoomai í jɛ inɛ ku ku nɔ ku jĩ má. ¹¹ Nɔ à bee Jesu à ni, na mii í ce woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à ní Elii á tako Kirisi ku naa. ¹² Nɔi í jɛ ɲɲa í ni, ntɔi Eliii á tako ku naa ku teese mii fei sãa sãa. Amma kukɔi idei Ilaaɗ í ni má, inɛ ɲa aa kpã Amaí Amanɛ iju jiida nɔ a dondaɛ, mà iboi. ¹³ Amma n̄ wa n sɔ ɲɛ iyi Elii í naa tã, nɔ inɛ ɲa à wahalɛ bei à bi, si bei kukɔi idei Ilaaɗ wa fɔ.

*Jesu í faaba ama gə iyi í ne inei inəko
(Cə Matie 17:14-21; Luku 9:37-43a)*

¹⁴ Waati iyi Jesu do məcə mɛeta ɲau à waa to wa kəkəi məcə bubu ɲau, ɲəi à ye zamaa nla nla gə í kaako ɲa, do woo kə inɛ ɲa si wooda gə ɲa iyi à waa ba ɲa kakəə ku ce. ¹⁵ Iyi inɛ ɲau à ye Jesu gbakā à biti nə à sei à koo à coo fə. ¹⁶ Nəi Jesu í bee məcəɛ ɲa í ni, kakəəi mii ì waa ce inɛð ɲa. ¹⁷ Nəi si inəi zamaau inɛ akā í jɛaa í ni, Mɛetu, ñ naaɛ ama inɛməkəm wa si na iyi í jə í ne inei inəko iyi í jə ci ya fə ide. ¹⁸ Waati iyi í dede siɛ fei í ya kəkɛɛ ilɛi nə gɛlɛɛ ku ce antə foko ku maa ɲə inyi nə ku kasām. Wee ñ tə məcəɛ ɲa a leleaa, amma a kù yəkə. ¹⁹ Nəi Jesu í sə ɲa í ni, inɛ hai dasi naanɛ ɲa, hee waati yoomai an maa n wa inə nɲɛ. Ma hee waati yoomai an maa n temuad ɲɛ. I naam amau wa ihɛ ɲa. ²⁰ Nə à naaɛ wa. Iyi amau í ye Jesu gbakā, ɲəi inei inəkou í yayaɛ do gbugbā, nə amau í cuku ilɛ wa bimbili í ce antə foko si gɛlɛɛ. ²¹ Nə Jesu í bee baɛɛ í ni, hai waati yoomai inei inəkou ihɛ í muu. Nəi baau í jɛaa í ni, hai waati iyi í wɛɛ keekei. ²² Nə inei inəkou í ne dɔɔnɛi ku dasiɛ inə inai walakə inə inyi ku ba ku kpaa. Amma, bii aa yəkə i ce ngəgə, ce araare nwa, i sobi wa. ²³ Nəi Jesu í sɔ́ í ni, ì ni bii an yəkə wó. Inɛ iyi í dasi naanɛ á yəkə ku ce fei ndɛɛ. ²⁴ Nəi gbakā baai amau í dɔ́ anu nla gə í ni, ñ dasi naanɛ. Sobim ku ba n maà n sika si naanɛ ku dasim.

²⁵ Iyi Jesu í ye akpəi inɛ ɲau wa kɔ́si à sei à waa naa bi ti nɲu ɲəi í lasi inei inəkou í ni, awə iyi ì ya dasi inɛ dekí ku məngə ide ku fə, amui ñ ni, fita si amau nə i maà nyi wa siɛ má. ²⁶ Nəi inei inəkou í dɔ́ anu nə í yaya amau do gbugbā í bei í fita. Nəi amau

í kasãm hee inε nkpɔ́ í ni í kui. ²⁷ Amma Jesu í mu aɔwέ í dedeέ nɔ́ amaú í leekí.

²⁸ Si anyiέ Jesu í lɔ́ kpasẽ́ gɔ́, nɔ́ do mɔ́cɔ́έ ɔ́a aɔ́a duusɔ́ɔ́. Nɔ́i mɔ́cɔ́έ ɔ́au à beέ à ni, na mií í ce awa a kù yɔ́kɔ́ a kù lele inεi inɔ́kɔ́. ²⁹ Nɔ́i Jesu í je nɔ́a í ni, do kutɔ́ nɔ́u akãi aa yɔ́kɔ́ i nyaò dimii inεi inɔ́kɔ́ be ɔ́a.

Jesu í nyi wa fɔ́ idei ikue do kujɛ́ má
(Cɔ́ Matie 17:22-23; Luku 9:43b-45)

³⁰ Si anyiέ, Jesu do mɔ́cɔ́έ ɔ́a à ne hai be nɔ́ à koo à dabii dabii si ilei Galilee. Wee Jesu kù bi inε ɔ́a a mà bii nɔ́u í wa, ³¹ domi wa kɔ́ mɔ́cɔ́έ ɔ́au si cio nɔ́ í sɔ́ ɔ́a í ni, aa mu amu Amai Amanέ a daa inε ɔ́a si aɔ́wɔ́. Aa kɔ́pam, amma si aɔ́ mɛetasia an jĩ hai si bale má. ³² Amma mɔ́cɔ́έ ɔ́au a kù gbɔ́ yaasei ideu, nɔ́ à waa ce nɔ́i ku beέ.

Yooi í je inε ngbo
(Cɔ́ Matie 18:1-5; Luku 9:46-48)

³³ Nɔ́i à to wa Kaperanumu. Waati iyi à to kpasẽ́ nɔ́i Jesu í beε mɔ́cɔ́έ ɔ́a í ni, kakɔ́i mii ì waa ce wa si kpãau be ɔ́a. ³⁴ Nɔ́i à coko, domi hai kpãa à waa ce kakɔ́ wai aɔ́a duusɔ́ɔ́ a ba a mà inε iyi í je inε ngbo. ³⁵ Nɔ́i Jesu í buba, nɔ́ í kpe amanέ maateeki ɔ́au í sɔ́ ɔ́a í ni, inε iyi wa bi nɔ́u ku je inε sinte, lafẽ́i á je inεi ankãanyii inε fei nɔ́ ku je woo ce icei inε fei. ³⁶ Nɔ́i í so ama keeke gɔ́ í leekíέ si anini nɔ́a, nɔ́ í so amau si ikpae, í bei í sɔ́ ɔ́a í ni, ³⁷ inε iyi í gba ama keeke bei inε ihẽ́ na irim, amui í gba. Inε mɔ́ iyi í gbam, kù je amu akãi í gba, inε iyi í bεm wai í gba.

Inε iyi kù je mbεέ nwa inε nwai
(Cɔ́ Luku 9:49-50)

³⁸ N̄ɔi Zãa í s̄ɔɔ í ni, M̄ɛtu, à ye in̄e ḡɔ iyi í ya maa lele in̄ei in̄ɔko ña do irīe, n̄ɔ à k̄ɔa domi kù waa toōe kù je in̄e nwa. ³⁹ Amma Jesu í jeaa í ni, i maà k̄ɔa ña. In̄e ḡɔ kaa ȳɔk̄ɔ ku ce maamaake do irim n̄ɔ bii í tekēe gbakã ku f̄ɔ laal̄om má. ⁴⁰ Do nt̄ɔ, in̄e iyi kù je mb̄ēe nwa in̄e nwai. ⁴¹ Nt̄ɔ nt̄ɔ, in̄e iyi í mu n̄ɛ in̄yi ku m̄ɔ na irim, si na iyi í j̄ò ì je titom ña, laf̄ɛ̄e kaa kua ribāe pai.

Idei dulum

(C̄ɔ Matie 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² N̄ɔi Jesu í s̄ɔ ña má í ni, in̄e iyi í dasi in̄e akã̄i ama keeke ña iyi à dasim naaneu ih̄e kurara, í tia a ð̄ia laf̄ɛ̄e al̄ɔ ḡɔ si k̄ɔ̄e, n̄ɔ a s̄ɔsie si tenku. ⁴³ Bii í je aw̄ɔ akã̄ei wa dasīe kurara, buu. Á tia i l̄ɔ si kuw̄ēe iyi ci ya tã do aw̄ɔ akã̄ do iyi aa n̄e aw̄ɔ minji fei n̄ɔ i l̄ɔ si in̄yai wahala si ina iyi ci ya ku. [⁴⁴ Tengi b̄e kokoo ku ñɔ ara ña a kaa ku n̄ɔ inau m̄ɔ kaa ku.] ⁴⁵ Bii í je kute akã̄ei wa dasīe kurara, buu. Á tia i l̄ɔ si kuw̄ēe iyi ci ya tã do kute akã̄ do iyi aa n̄e kute minji fei n̄ɔ i l̄ɔ si in̄yai wahala. [⁴⁶ Tengi b̄e kokoo ku ñɔ ara ña a kaa ku n̄ɔ inau m̄ɔ kaa ku.] ⁴⁷ N̄ɔ bii í je iju akã̄ei wa dasīe kurara, nyaa. Á tia i l̄ɔ si bommai Ilaāɔ do iju akã̄ do iyi aa n̄e iju minji fei n̄ɔ i l̄ɔ si in̄yai wahala. ⁴⁸ Tengi b̄e kokoo ku ñɔ ara ña a kaa ku n̄ɔ inau m̄ɔ kaa ku.

⁴⁹ Nt̄ɔ nt̄ɔ si bei à ya f̄asi in̄a fei imu, b̄ēēe m̄ɔi in̄e fei à ye ijuukpã iyi í ye bei ina ku c̄ɔ laakae.

⁵⁰ Imu mii n̄cēei, amma bii did̄ɔi imu í ku, mii aa dasi i j̄ò ku d̄̄ má ña. ⁵¹ In̄e fei í s̄ia i ye bei imu ña, i maa gb̄ɔ si n̄je ña.

10

*Jesu wa fɔ ideɪ nɟe ku kɔi abo do mɔkɔ
(Cɔ Matie 19:1-12; Luku 16:18)*

¹ Nɔi Jesu í nɛ hai bɛ í bɔ ilɛi Zudee. Si anyie nɔ í kua í bɔ ikpa icei idoi Zuudɛɛ. Nɔi zamaa gɔ í tɔtɔ kɔkɔɛ má, nɔi í lɔsi ku kɔ nɟa si cioi ideɪ Ilaaɔ si bei í nɛ dɔɔnɛɛi ku ce.

² Nɔi Farisi gɔ nɟa à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ laakae, nɔ à beɛɛ bii í jɛ amane í nɛ kpãa ku kɔsi aboɛ. ³ Nɔi Jesu í jɛ nɟa í ni, si ideu bɛ, wooda yoomai Moizi í kɔ nɟɛ wo. ⁴ Nɔi à ni, Moizi í ni, bii ì waa kɔsi aboɛ aa ceaa tiai nɟe ku kɔ i bei i kɔsiɛ. ⁵ Nɔi Jesu í sɔ nɟa í ni, na idɔ ku le nɟɛi í jɔ Moizi í kɔ nɟɛ bɛɛbɛ. ⁶ Amma hai sinte, waati iyi Ilaaɔ í taka andunya, í ce inɛmɔkɔi do inaabo. ⁷ Na nɟu, mɔkɔ á jɔ iyeɔ baaɛ nɔ nɟu do aboɛ a maa wɛɛ ⁸ nɔ aɟa minji fei a baa a jɛ ara akã. Si bɛɛbɛ a kù jɛ aɟa minji má, ara akã dei à jɛ. ⁹ Na nɟu, amane ku nɛ ku fɛɛfɛ mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ.

¹⁰ Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔi à bɔ kpasɛ nɔ mɔcɔɛ nɟau à waa beɛɛ ide si ide akãu má. ¹¹ Nɔi Jesu í sɔ nɟa í ni, inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ í so mmue dulum nii í ce bi abo sinteu si na iyi í jɔ í ce sakara. ¹² Bɛɛbɛ mɔi bii inaabo í kɔ mɔkɔɛ nɔ í so mɔkɔ titɔ í ce sakarai.

*Jesu í weea ama keeke nɟa
(Cɔ Matie 19:13-15; Luku 18:15-17)*

¹³ Nɔi inɛ nɟa à gbã ama keeke nɟa à naaa Jesu wa ku lu nɟa. Amma mɔcɔɛ nɟau à waa lasi inɛ nɟa iyi à naaɔ nɟa wa. ¹⁴ Iyi Jesu í yɛ mii iyi à waa ceu, nɔi idɔɛ í kɔ, í sɔ nɟa í ni, í jɔ amu nɟau a naa bi tom, i maà ganji nɟa. Domi Ilaaɔ í jɛ ilaalui inɛ nɟa iyi à jɔ nɟa. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi kù waa sũa Ilaaɔ iri ilɛ bei ama keeke, Ilaaɔ kaa

je ilaalui lafɛɛ pai. ¹⁶ Nɔi í so amu ηau si ikpae í lesi anja fei awɔ, nɔ í wee nja.

Idei ilu fia gɔ

(Cɔ Matie 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ Nɔi Jesu í dasi kpãa. Iyi wa ne, ηɔi ine gɔ í sei wa í naa í gule si wajuɛ í ni, Mɛɛtu, awɔ ine nɛɛɛ, mii an ce n bað kuwɛɛ hai tã. ¹⁸ Nɔi Jesu í beɛ í ni, na mii í ce ì waa kpem ine nɛɛɛ. Ine gɔ kù wɛɛ iyi í je nɛɛɛ bii kù je Ilaaɔ nju akã. ¹⁹ Ì mà sãa sãa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà kpa ine, maà ce sakara, maà ce ile, maà jɛa ine gɔ sɛɛda ibo, maà takii ine gɔ, jirima iyeð baɛɛ. ²⁰ Nɔ inɛɛu í ni, Mɛɛtu, n wa n jirima iyi be fei tã hai keekem. ²¹ Nɔi Jesu í cɔ inɛɛu do kubi nɔ í ni, í gbeɛ mii akã. Koo í ta mii iyi ì ne fei nɔ i kpɛa ilu are ηa fia. Bii ì ce beɛbe aa ba amani jiiida lelei Aɔ. Si anyie nɔ i naa i toom. ²² Ide iyi Jesu í fɔu kù dɔa inɛɛu si. Nɔ si bei í je ilu amani nla nla ηɔi í sinda wa ne do inɔ ku fɔ.

²³ Nɔi Jesu í cɔ ine ηa iyi à kaakoɛu nɔ í sɔ mɔcɛ ηa í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jɛsi Ilaaɔ ku je ilaalue. ²⁴ Nɔi mɔcɔ ηau à biti do ide iyi Jesu í fɔu. Nɔ Jesu í ni má, kpaasim ηa, á gaabu hee ku caa ine ku jɛsi Ilaaɔ ku je ilaalue. ²⁵ Í faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á jɛsi Ilaaɔ ku je ilaalue. ²⁶ Nɔi mɔcɛ ηau à biti hee í caa nɔ à bee nje à waa ni, bii beɛbei nɔ yooi á ba faaba. ²⁷ Nɔi Jesu í cɔ ηa tii, nɔ í ni, bi amanɛ ηai kaa ce, amma bi Ilaaɔ á ce, domi Ilaaɔ ci ya mɔngɔ ngɔgɔ.

²⁸ Nɔi Piɛɛ í sɔɔ í ni, wee, à jò mii fei tã à waa tooɛ. ²⁹ Nɔi Jesu í ni, ntɔ ntɔ, ine iyi í jò kpasɛɛ wa, walakɔ igbãɛ ηa walakɔ ifɔɛ ηa walakɔ weɔɛɛ ηa, walakɔ iyeð baɛɛ, walakɔ amaɛ ηa, walakɔ ikoe ηa na irim do na

laabaau jiidau, ³⁰ baa hai si andunyau ihē á ba mii ηau be fei ikō cīō. Á ba kpasē ηa, do igbā do ifō ηa do wecī ηa, do iye ηa, do amu ηa, do iko ηa, nō si antae á ba wahala mō má. Nō ala á ba kuwεε iyi ci ya tã. ³¹ Amma ine ηa iyi à je inei waju ηa si nsei, nkpō nηa á na ku je inei anyi ηa nō inei anyi ηa mō aa na a je inei waju ηa.

Jesu wa fō ide ikuε do kujīε isε gbεetasia
(Cō Matie 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Nō Jesu do mōcεe ηa à dasi kpāa má, nηu takae wa cua nηa. À waa bō Zeruzalemu. Nōi njo í mu mōcεe ηau nō ine mmu ηa iyi à waa too anyi nηau, zigi nηa í da. Nōi Jesu í nya mōcō maateejī ηau ikā í lōsi ku sō ηa mii iyi á na ku ba nηu. ³³ Í ni, wee à waa bō Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amanε a dasim awōi ine ngboi woo weei Ilaaō ηa do woo kō ine ηa si wooda ηa. Aa ye taalem a ni a kpam. Si anyie nō a dasim si awōi dimi mmu ηa, ³⁴ aa yaakom nō a tusim antō, aa tεem kpōtō, nō a kpam. Nō si ajō mεetasia an jī má hai si bale.

Kutōi Zaaki do Zāa
(Cō Matie 20:20-28)

³⁵ Nōi Zaaki do Zāa, amai Zebedee ηa, à bō bi Jesu à sōō à ni, Mεetu, à waa bi i ce nwa mii iyi à waa tōεe. ³⁶ Nō í bee ηa í ni, mii ì bi n ce nηe ηa. ³⁷ Nōi à jεaa à ni, waati iyi aa na i je bomma do amboe, jō ka buba ine akā awō nηεε, ine akā mō awō cangae. ³⁸ Nō Jesu í ni, i kù mà mii iyi ì waa tōm ηa mōm. Aa yōkō i temuadō ijuukpā iyi an ye ηa? Zaka bei ine ηa aa kpām iju á caa. Aa jesi aa ce nηe dimie ηa? ³⁹ Nō à ni aηa aa yōkō. Nō í sō ηa má í ni, ntōi, aa ye ijuukpā iyi an ye ηa. Zaka bei ine ηa aa kpām iju, beεbei aa

cea inɛ mɔ. ⁴⁰ Amma kù jɛ amui an cica inɛ ɲa iyi aa buba canga do nɲɛm. Bi ku bubau bɛ, inɛ ɲa iyi à cea sɔɔluɛ, aɲai aa buba si.

⁴¹ Nɲi mɔcɔ mɛɛwa ɲau à gbɔ ideu nɔ idɔ nɲa í kɔ̀dò Zaaki do Zãa. ⁴² Nɲi Jesu í kpe ɲa í ni, inɛ mɔ ì mà ɲa si andunya ihẽ ilaalu ɲa à ya maa taa inɛ nɲa ɲa gbugbãi. Nɔ inɛ ngbo ɲa mɔ a maa nyisi yiiko nɲa. ⁴³ Amma bi tu ɲɛ kaa ce bɛɛbɛ. Inɛ nɲɛ iyi wa bi nɲu ku jɛ inɛ ngbo, nɲui á jɛ woo ce nɲɛ icɛ. ⁴⁴ Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi wa bi nɲu ku jɛ woo cua nɲɛ, nɲui á jɛ arui inɛ fei. ⁴⁵ Bɛɛbɛ mɔi baa amu Amaí Amanɛ n kù naa inɛ ɲa a ceem icɛ, amma amui an ce nɲa icɛ, nɔ n na kuwɛɛm n yàd inɛ nkɔ̀ hai si dulum.

*Jesu í j̀d̀ fɛɛju gɔ iyi à ya kpe Baatimee í yɛ ilu
(Cɔ Matie 20:29-34; Luku 18:35-43)*

⁴⁶ Si isɛɛɛu Jesu do mɔcɔɛ ɲa à to Zeriko nɔ à waa fita hai bɛ. Waati iyi à waa fitau zamaa nla gɔ wa too ɲa. Wee fɛɛju woo bara gɔ iyi à ya kpe Baatimee, amai Timee, wa buba it̄i kpãa wa bara. ⁴⁷ Iyi í gbɔ à ni Jesu inɛi Nazaretiui wa lɔ, ɲi í wasi ku dɔ̀ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁸ Nɔ inɛ nkɔ̀ wa la sie à waa ni ku koko. Amma béi à waa ni ku cokou, bɛɛbɛ mɔi í ya dɔ̀ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁹ Nɲi Jesu í leek̄i í ni a kpoo wa. Nɔ à kpe fɛɛjuu wa à sɔ̀ à ni, màà j̀d̀ inɔɛ ku fɔ, dede wa. Jesu wa kpeɛ. ⁵⁰ Nɲi fɛɛjuu í nyɔ kumbooɛ í dede gbakã í koo bi Jesu. ⁵¹ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi n ceeɛ. Nɲi fɛɛjuu í jɛaa í ni, Mɛɛtu, ò bi n yɛ ilui. ⁵² Nɔ Jesu í sɔ̀ í ni, koo. Naanɛɛ í faabaɛ.

Nɲi gbakã í yɔ̀kɔ̀ í yɛ ilu, nɔ í too Jesu si isɛɛɛu.

11

Jesu wa lo ino ilu Zeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Luku 19:28-40; Zāa 12:12-19)

¹ Jesu do mɔcɔe ŋa à maai Zeruzalemu wa. À wa tengii Betifaze do Betani, nɔ à to Geetei Olivie ŋau. Nɔi Jesu í be mɔcɔ minjie gɔ ŋa, ² í sɔ ŋa í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nɛu be. Bii ì lo iluu gbakã ŋa aa ye ama gbankɛɛe gɔ wa so be iyi inɛ gɔ kù gũu titã. I fũu nɔ i naam wa ihɛ ŋa. ³ Bii inɛ gɔ í bee ŋe í ni, na mii í ce ì waa fũu ŋa, i ni Lafɛi í ne bukaatae nɔ á sindo wa ihɛ nsei.

⁴ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã ŋoi inɛ ŋau à koo. Nɔ à ba ama gbankɛɛu wa so si andei ile gɔ itĩ kpãa, ŋoi à fũu wa. ⁵ Nɔ si inɔi inɛ ŋa iyi à wa beu inɛ gɔ ŋa à bee ŋa à ni, mii ì waa ce be ŋa. Beirei í ce ì waa fũ ama gbankɛɛu ŋa. ⁶ Nɔi à je nɛa si bei Jesu í fɔu wo. Nɔ inɛ ŋau à jò à nɛò. ⁷ Nɔi à naaa Jesu ama gbankɛɛu wa. Nɔ à té si ibɔ nɛa ŋa Jesu í bei í gũ antae í buba si. ⁸ Nɔi inɛ nkpɔ gɔ ŋa à te jaae nɛa ŋa si kpãa, inɛ gɔ ŋa mɔ à da wua ŋa wa hai iko ŋa à waa tɔɔ si kpãau. ⁹ Inɛ ŋa iyi à waa cua Jesu do inɛ ŋa iyi à waa tooe fei à wasi ku dɔ anu à waa ni, à waa saabuɛ. Aɔ Lafɛe ku weeɛ, awɔ iyi ì waa naa do irie*. ¹⁰ Ilaaɔ ku weea bomma iyi wa naa. Ku weea bommai Davidi, bala nwa. Ka saabu Ilaaɔ hee lele.

¹¹ Nɔi Jesu í to Zeruzalemu, í koo í lo bantumai kpasɛi Ilaaɔ. Nɔi í cɔ mii fei í kaakoɛ. Iyi í ye idũ wa dũ ŋoi í bɔ Betani do mɔcɔ maateeji ŋau.

Jesu í ceekpe j̄i ndii figi

(Cɔ Matie 21:18-19)

---

* **11:9** à waa saabuɛ do feei geɛki hozanai à ya ni.

¹² Iju kumáε Jesu do mǎcǎε ηα à waa ne hai Betani ku ba a bǎ Zeruzalǎmu má. Nǎi ari wa kpa Jesu. ¹³ Nǎ í hǎnnε jǎi ndii figi gǎ do wuaε ηα. Nǎi wa bǎ ku cǎ mà á ba siε iso. Amma iyi í to kǎkǎε í ba wee wua ηai fei domi kù je waatii kusoi figi. ¹⁴ Nǎi í sǎ jǎi nǎu í ni, ine gǎ kaa je isoε má ajǎ kǎma.

Nǎ mǎcǎε ηau à gbǎ ideu.

Jesu í wa bantumai kpasǎi Ilaǎǎ

(Cǎ Matie 21:12-17; Luku 19:45-48; Zǎa 2:13-22)

¹⁵ Waati iyi à to Zeruzalǎmu Jesu í bǎ bantumai kpasǎi Ilaǎǎ. Nǎ í lǎsi ku lele woo ta iwǎ ηα do woo ra iwo ηα iyi à wa bε. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ηα do kitǎi woo ta ankasiidi ηα. ¹⁶ Kù je ine kǎma ku so aso gǎ si inǎ bantumai kpasǎi Ilaǎǎ bε. ¹⁷ Nǎi í sinti ku kǎ ine ηau si cio í ni, à kǎǎ à ni, Ilaǎǎ í ni ilei nǎu ile bi ku tǎǎi ine fei á je. Amma inε wee ì coo bi ku tǎtǎǎi ile ηα.

¹⁸ Iyi ine ngboi woo weei Ilaǎǎ ηα do woo kǎ ine ηα si wooda ηau à gbǎ ideu bε, ηǎi à waa de kpǎa iyi aa kpaǎ Jesu, domi à waa ce njoε si na iyi í jǎ zamaau fei í biti do saabui cioε.

¹⁹ Iyi aλε í le ηǎi Jesu do mǎcǎε ηα à fita hai inǎ iluu.

Idei Jesu do jǎi ngbε

(Cǎ Matie 21:20-22)

²⁰ Nǎi à waa lǎ daakǎ, nǎ à ye jǎi ndii figiu í gbε hee do icǎε ηα fei. ²¹ Wee Piεε wa ye gigii miu ηα iyi í tako í ceu, ηǎi í sǎ Jesu í ni, Mεεtu, cǎ jǎi iyi ì ceekpeu í gbε. ²² Nǎi Jesu í sǎ mǎcǎε ηα í ni, i dasi Ilaǎǎ naane ηα. ²³ Ntǎ ntǎ, bii ine gǎ í sǎ iri kutau ihǎ í ni, dede hai bε i koo i dasi tenku nǎ kù waa sika sika si idǎε, bii í dasi naane, bεεbε mǎi á ce. ²⁴ Na iyi ihǎi ñ wa n sǎ ηε, miu iyi ì waa tǎ si kutǎ nηε fei, i dasi naane

iyi ì baa tã ña nɔ beɛbe mɔi á ce ñɛɛ. ²⁵ Waati iyi ì dede ì leekí ì waa bi i ce kutɔɔ ña, bii ì nɛ ide gɔ do inɛ gɔ ña i kpa idei kurara iyi í wa si gãmei inɛò ña titã ku ba Baa ñɛɛ mɔ iyi í wa lele ku kpa idei dulum du ñɛ. [²⁶ Amma bii inɛ taka ñɛɛ i kù waa kpa idei kurara iyi inɛ ña à ce ñɛɛ, Baa ñɛɛ mɔ iyi í wa lele kaa kpe idei kurara ñɛɛ.]

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(Cɔ Matie 21:23-27; Luku 20:1-8)

²⁷ Nɔi à nyi à bɔ Zeruzalɛmu má. Iyi Jesu wa dabii si bantumai kpasɛi Ilaaɔ ñɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ñau do woo kɔ inɛ ña si wooda ñau do inɛ ngbo ñau à naa bi tɛɛ, ²⁸ à beɛ à ni, mii ña iyi ì waa ceu ihɛ, yooi í naɛ kpãa iyi ì waa cooò. Do yiikoi yooi ì waa cooò. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛ ñɛa í ni, amu mɔ an bee ñɛ ide gɔ. Bii ì yɔkɔ ì jɛɛm ña, an sɔ ñɛ inɛ iyi í nam yiiko ñ wa n ceò mii ñau ihɛ. ³⁰ Hai iwoi Zãa í ba yiiko iyi í dasiò inɛ ña inyi. Hai bi Ilaaɔ de, ma hai bi amanɛ ña. I jɛɛm ña. ³¹ Nɔ à busi ñɛ à waa ni, beirei aa ka jɛaa. Nsei nɔɔ, bii à jɛaa à ni hai bi Ilaaɔi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zãa naanɛ. ³² Bii à nɔ à ni hai bi amanɛ ñai, to. Wee à fɔ beɛbei si na iyi í jò à waa ce nɔi zamaau, domi zamaau fei í jɛsi iyi Zãa waliiii kam kam. ³³ Nɔi í jò à jɛa Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu mɔ í sɔ ña í ni, to, debɛi amu mɔ, n kaa n sɔ ñɛ yiikoi inɛ iyi ñ wa n ceò mii ñau ihɛ.

12

Mɔndai gaanɔɔma laalo ña

(Cɔ Matie 21:33-46; Luku 20:9-19)

¹ Si anyii ñɛu, Jesu í lɔsi ku sɔ ña ide do mɔnda. Í ni, inɛ gɔ í ce ikoe, í lɔ si j̄i ndii rezɛɛ ña nɔ í ce kaa í

kaakoεδ. Nε ί ce bi ku fε inyii isoe. Nε ί cã tafa bii ku degbe ikou. Njoi ί so gaanεma ηa ί dasi ηa si ikou a maa logooε, ί bei ί bε ilu koo kpe be. ² Waati iyi jji nεu ί so ί to ku ka ηoi ί be woo ce ice gε bi gaanεma ηau koo gba iyi ί je ti ηηu wa. ³ Njoi à muu à cãa nε à leleε ί ne awε ngbe. ⁴ Nε ilu ikou ί be woo ce ice mmu má bi tu ηa. Njoi à bu ηηu mε nε à cãa si irie. ⁵ Nε ί be amanε meetasia nε à cãa à kpa. Bebei à cea ine nkpe má. À cã ine gε ηa nε à kpa ine gε ηa mε. ⁶ Nsei ί gbe ama abii ilu ileu iyi ί bi jiida jiida. Nηui ί be do ankãanyi ί ni, aa jirima amam. ⁷ Amma waati iyi amaεu wa to, woo ce ice ηau à fε aηa duusεε à waa ni, i cε ine iyi á na ku je tubuu. Ka kpa nε tubuu ku baa ku je tu wa. ⁸ Njoi à muu à kpa nε à soo à koo à nyε do alalai kaau.

⁹ Njoi Jesu ί ni, to, bebei beirei ilu ikou takae á ce ηηa. Á koo ku kpa ηai nε ku de ine mmu ηa ku dasi ηa ikou. ¹⁰ To, i kù cio kukoi idei Ilaaεu ηa tengi bii ί ni,

Kuta iyi woo ma ηa à kεsiu

Nηui ί baa ί je kuta sintei icui ileu.

¹¹ Aε Lafεi ί coo, nε ί mu wa biti.

¹² Iyi Jesu ί fε bebe ί tã ηoi ine ngboi Zuifu ηau à waa de Jesu ku mu, domi à mà na irii aηai ί kpa mεnda. Amma si bei à waa ce njoι zamaau, ηoi ί jε à jεε à ne.

Fiai lempoo ku sã

(Cε Matie 22:15-22; Luku 20:20-26)

¹³ Njoi ine ngboi Zuifu ηau à be Farisi gε ηa do inei Herodu gε ηa bi Jesu a koo a lea taai ide. ¹⁴ Iyi à to bi tεε nε à sεε à ni, Meetu, à mà iyi ì ya fε ntε. Bebe moi i kù waa ce njoι ine gε, domi i ci ya cε ijui amanε ηa,

amma ì waa kò inè ña si ideí Ilaaḍ do ntò. Í s̄ia ka s̄aa ilaalu Sezaa fiaí lèmpoo? Mà ka maà s̄aa. ¹⁵ Amma Jesu í mà muafiti ñña, nò í ni, beireí í ce ì waa leem taai ide ña. I naam kpèkèlè akā wa n cò ña. ¹⁶ N̄oi à naa akā wa. Nò Jesu í bee ña í ni, fotooi yooi í wa si kpèkèlè ihē nò irii yooi à kò si. N̄oi à jèaa à ni, ti Sezaai. ¹⁷ N̄oi Jesu í s̄o ña í ni, to, i s̄aa Sezaa iyi í jè tē ña. Nò i s̄aa Ilaaḍ m̄o iyi í jè tē ña. N̄oi inè ña à bití ntò ntò do yaase bei í fòò ide.

Ideí kujíi iku ña

(Cò Matie 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ N̄oi Sadusi gò ña à naa bí Jesu. An̄ai à ya maa ni iku ña a kaa jí. Iyi à to wa bí Jesu n̄oi à beè à ni, ¹⁹ M̄eetu, tako wo Moizi í kò nwa í ni, bíi inè gò í ku í jò aboè, nò n̄ñu do aboèu a kù n̄e ama, ifoè ku so jaaḍu ku ba ku bíá igbāè ama. ²⁰ Wee, inè m̄eje gò ña à wèè iyi à jè amai baa akā. Igbā ñña í so abo nò í ku, n̄ñu do aboè a kù n̄e ama. ²¹ N̄oi inè minjisiau í so jaaḍu nò n̄ñu m̄o í ku, kù ba ama. N̄oi inè m̄eetasiau m̄o í ce beèbe má. ²² Nò an̄a m̄eje iyi à so abou fei à kú, baa inè akā ñña kù ba ama. Si anyi ñña, n̄oi abou m̄o í na í ku. ²³ To, aḵò iyi iku ña aa na a jí, aboi yoo n̄ñai á jè, si bei an̄a m̄ejeu fei à soo aboi. ²⁴ N̄oi Jesu í jè ñña í ni, ì waa rara ñai si na iyi í jò i kù mà gbugbāi Ilaaḍ ña hee ma jè mii iyi kukòí ideè wa fò. ²⁵ Ntò ntò, si waati iyi iku ña aa na a jí, waati beèbe in̄em̄akò do inaabo ña a kaa so n̄je má, amma aa yei bei amaleka ña. ²⁶ Iyi í jè ti ideí kujíi iku ña, Moizi í kò si tiaè tengi bíi wa fò ideí ama jíi n̄ou. Tengi bei Ilaaḍ í s̄òò ide gò. Í ni n̄ñu Aḵ Lafēi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakòbu. I kù cio ideu be ña? ²⁷ Bíi Ilaaḍ í ni n̄ñu í jè Lafēi inè gò ña iyi à kú, iyi be wa

nyisi iyi ine ηau à wεε baa bii à ku. Ntə ntə, Ilaađ kù je Lafēei iku ηa, Lafēei ine ηa iyi à wεei. Debei i kù ye iyi ì wa si kurara nla nla ηa?

Wooda iyi í re

(Cə Matie 22:34-40; Luku 10:25-28)

²⁸ Njoi ine akāi woo kə ine ηa si wooda ηau í gbə à waa ce kakəu. Í ye iyi Jesu í jea Sadusi ηau í ce nceε. Njoi í bə bi Jesu í beε í ni, si wooda ηau fei yoomai í re. ²⁹ Njoi Jesu í jea í ni, wooda iyi í reu wee. I de iti í gbə, inε inei Izireli ηa. Ilaađ Lafēε nwa, nηu akāi í je Lafēε. ³⁰ Bi Ađ Lafēεε do idəε fei, do lasabue fei, do gbugbāε fei. ³¹ Minjisiau wee. Bi ine mmu ηa bei ì bi araε. Wooda gə kù wεε iyi í re beεbe má. ³² Njoi woo kə ine ηa si woodau í sđ Jesu í ni, í sía Mεetu. Ide iyi ì fəu ntəi. Ilaađ akāi í wεε, nə Lafēε gə kù wεε má bii kù je nηu akāu. ³³ Amanε ku bi Ilaađ do idəε fei, do lasabue fei, do gbugbāε fei, nə ku bi ine ηa bei í bi araε, ine nηu bei í sía í re kuwee iyi à ya jo si ina fei sāa sāa do kuwee ηa iyi à gbe fei. ³⁴ Iyi Jesu í ye í je do lasabu jiida, ηjoi í sđw í ni, í gbe keeke í jesi Ilaađ ku je ilaalue.

Si anyii nηu, ine kāma kù je ku bee Jesu ide gə má.

Davidi do ine iyi Ilaađ í cica

(Cə Matie 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Si anyii nηu, Jesu í wasi ku kəa ine ηa si cio inə bantumai kpasēi Ilaađ nə í bee ηa í ni, beirei í ce woo kə ine ηa si wooda ηau à ni ine iyi Ilaađ í cicau təkui ilaalu Davidii. ³⁶ Davidi takae í fə do gbugbāi Hundei Ilaađ í ni, Ađ Lafēε í sđ Lafēεm í ni, Buba si awə njem, Hee n ce mbεεε ηa bi ku lesi isεε.

³⁷ Nɔ Jesu í ni má, to, bii Davidi takæ wa kpoo Lafɛɛ, beirei á ce ku jɛ tɔkuɛ má.

*I mu ara nɛ do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa
(Cɔ Matie 23:1-36; Luku 20:45-47)*

Nɔ zamaa nkpɔ ɔ wa gbɔ ideɪ Jesu do inɔ didɔ.
³⁸ Wa sɔ ɲa si ciɔɛu wa ni, i mu ara nɛ do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do jaba ɲau nɔ à bi inɛ ɲa a ya ce aɲa fɔɔ do jirima si bantuma. ³⁹ À ci ya bi kaa kitāi inɛ ngbo ɲa ile bi ku ce kutɔtɔɔ, do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁰ À ya takii jaaɔ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a ye ɲa nɲu akā. Na ɲɔi í jè ijuukpā ɲa á la ku caa.

*Ideɪ fia iyi abo jaaɔ ɔ í dasi
(Cɔ Luku 21:1-4)*

⁴¹ Nɔi Jesu í koo í buba kəkɔi kpakoi kɔletiu wa cɔ bei inɛ ɲa à waa dasi fia. Ilu fia ɔ ɲa à dasi fia nkpɔ. ⁴² Nɔi jaaɔ ilu are ɔ mɔ í naa, ɲɔi í dasi kpekɛɛ keeke minji ɔ ɲa iyi kù re baa dala. ⁴³ Nɔi Jesu í kpe mɔcɛ ɲau í sɔ ɲa í ni, ntɔ ntɔ, jaaɔ ilu areu í dasi fia si kpakoi kɔletiu ihɛ í re inɛ fei, ⁴⁴ domi aɲa fei, iyi í lesi antai fia ɲa ɲai à dasi, amma abou baa do iyi í jɛ ilu are, í dasii andi iyi í nɛ fei, nkāma kù gbea iyi á maa wɛɛɔ má.

13

*Jesu wa fɔ ideɪ kpasɛi Ilaaɔ ku lɛɛ
(Cɔ Matie 24:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Nɔi Jesu wa fita wa hai bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ mɔcɔ akāɛ ɔ í ni, Mɛɛtu, cɔ bei kpasɛi Ilaaɔu ihɛ í la nɔ à maa do kuta kusia ɲa. ² Nɔi Jesu í ni, ì waa ye

ile nla ηau ihē? Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje be má, aa kekεε mbe fei.

*Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Luku 21:7-19)*

³ Nɔi Jesu í koo í buba si iri kutai Olivieu wa cɔ ikpa kpasēi Ilaaɔ. Nɔi Pιεε do Zaaki do Zāa do Anderee à wa bi Jesu aηa nηa. Nɔi à beεε à ni, ⁴ sɔ wa waati iyi mii nɔu be á ce. Nyinda yoomai aa ka ye ka ba ka mà iyi waatiu í to.

⁵ Nɔi Jesu í je nηa í ni, i ce laakai ηa ine gɔ ku maà na ku dī iju nηe, ⁶ domi ine ηa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aηai à je ine iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Aa dī ijui ine nkpɔ. ⁷ Bii ì gbɔ ibai igū amεε amεε ηa do baau i igū ηa hee jījī í maà jò idɔ nηe ku dede, domi í gbe mii ηau be fei ku cei. Amma kù nɔ kù je waatii ankāanyiu be titā. ⁸ Dimi gɔ ηa aa ya na a maa ja do dimi mmu ηa, nɔ ilaalu gɔ ηa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ηa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ηa, nɔ ari á ce. Nηu be á yei bei ara kuro sintei bāasī ku bei ku bí.

⁹ Amma inje taka nηe i ce laakai. Aa na a mu ηe a koo a na woo kiiti ηa, nɔ a te nηe kpɔtɔɔ ile bi kutɔtɔɔ ηa. Nɔ aa bɔɔ nje bí ilaalu ηa do bí ilu ile ηa na irim ku ba i je nηa sεεda ηa. ¹⁰ Amma í gbe a waazoa ine ηa laabaau jiidai Ilaaɔ si dimi fei waatii ankāanyiu ku bei ku to wa. ¹¹ Waati iyi à mu ηe à waa bɔ ku na woo ce kiiti ηau, i maà ti i biti do ide iyi aa fɔ ηa, amma bii awaatiu í to i fɔ ide iyi í naa nηe si idɔ. Nɔ ide ηa iyi aa fɔ ηa kaa je ide nηe, Hundei Ilaaɔi á fɔɔ. ¹² Ine gɔ ηa aa zamba ifɔ nηa ηa walakɔ igbā nηa ηa ku ba a kpa ηa. Beεbe mɔi baa ηa aa maa cea ama nηa ηa. Amu ηa mɔ aa dede si baa nηa ηa ku ba a

kpa ηa. ¹³ Inε fei á cé ηei na irim. Amma inε iyi í temua hee kəə á ba faaba.

*Faajii ide laalɔ iyi í ya bεje mii ηa
(Cɔ Matie 24:15-28; Luku 21:20-24)*

¹⁴ Nɔ Jesu í ni má, aa ye mii laalɔ iyi wa bεje mii ηa tengi bii kù jɔ ku wa ηa. Inε iyi wa cio idei mii laalɔu ku ce laakai ku gbəə sãa sãa. Waati bεεbε inε ηa iyi à wa ilei Zudee a sa a bə iri kuta ηau. ¹⁵ Nɔ inε iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bə ngəgə ku so inə ileε. ¹⁶ Nɔ inε mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpasɛ koo so kumbooε má. ¹⁷ Waatii bεεbε wahalai bāasɪ ηa do ayawo ηa á caa məm. ¹⁸ I ce kutəə ηa ku ba ide sāmɪu bε ku maà jε si sukui tūtū. ¹⁹ Ntə ntə, ajə nηu wahala nla nlaí á naa iyi a kù ye dimie hai sinte waati iyi Ilaaɔ́ í taka andunya hee ku baa nsei. Nɔ a kaa ka ye dimie má hee do ajə fei. ²⁰ Nɔ bii Aɔ́ Lafɛε kù jilε si nηu ku kaye kukpɔi ajəu wo inε gə kaa wεε má. Amma í kayeε na irii inε ηa iyi í cicau.

²¹ Waati bεεbε bii inε gə́ í sɔ́ ηé í ni, i cə, inε iyi Ilaaɔ́́ í cicau í wa ihɛ́, walakə́ inε mmu gə́ ku ni í wa ihɔ́, i maà dasi lafɛε naane. ²² Inε gə́ ηa aa na a naa akā akā a maa ni aηai à jε inε iyi Ilaaɔ́́ í cicau walakə́ a ni aηai à jε walii ηa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ηa ku ba a dɪ́ hee do ijui inε ηa iyi Ilaaɔ́́ í cicau bii aa yəkə́. ²³ Tɔ́, inε, i máa ce laakai ηa. Na ηə́i í ce n̄ wa n̄ sɔ́ ηe fei ndεε do njuma.

*Kunaai Amai Amanε
(Cɔ Matie 24:29-31; Luku 21:25-28)*

²⁴ Amma si ajə nηu si anyii wahalau, inunu á kuku inya, cukpa mɔ kaa má inya má, ²⁵ andaiya ηa aa cuku wa hai lele, nɔ gbugbāi lele ηa a yaya.

²⁶ Waati beɛbe ine ɲa aa ye amu Amai Amanɛ, n̄ wa n naa si kudūi iji do gbugbã nla gɔ do amboe. ²⁷ Si anyii n̄ɲu, an be amaleka ɲa wa si andunya gonta mɛɛu. An̄ai aa bɔ bii fei a tɔtɔ ine ɲa iyi n̄ cicau. Aa tɔtɔ ɲa si andunyau fei.

*Yaase iyi j̄ti ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Luku 21:29-33)*

²⁸ Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄ti ndii figi wa kɔ ɲɛ si ɲa. Bii ì na ì ye amaawɔɛ ɲa à sinti ku wu wua kpɔtɔ ì ya mà iyi ate í maai wa mbɛ. ²⁹ Beɛbe mɔi, bii ì ye mii ɲau be fei wa ce, i mà ɲa iyi kubaai amu Amai Amanɛ kaa kpɛ má, ajɔu í maai wa mɔm. ³⁰ Ntɔ ntɔ, n̄ wa n sɔ ɲɛi, kù je inei nsei ɲa feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³¹ Lele do ilɛ fei á na ku tã, amma idem ɲa kaa tã pai.

*Ilaaɔ ɲɲu akã i mà ajɔ iyi mii ɲau á ce
(Cɔ Matie 24:36-44)*

³² Jesu í sɔ ɲa má í ni, ine kãma kù mà waatiu hee ma je ajɔ iyi mii ɲau á ce, baa amaleka ɲa iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaɔ Baaba ɲɲu akã. ³³ I ce laakai ɲa, i ya maa cɔ kpãa nɔ i ya ce kutɔ ɲa si na iyi í j̄ò i kù mà waati iyi ajɔu á to wa ɲa. ³⁴ Á yei bei ine iyi wa bɔ ilu nɔ í j̄à woo ce icɛɛ ɲa kpasɛɛ í na ine fei icɛɛ, nɔ í sɔ woo degbe andɛ koofau ku maa cɔ kpasɛu. ³⁵ Si na iyi í j̄ò i kù mà ɲa ma alei ilu kpasɛu á na ku to wa walakɔ idū laja, walakɔ waatii kukɔi jɛɛ, walakɔ daadaakɔ, na ɲɲu, i máa cɔ kpãa ɲa, ³⁶ ku ba ku maà naa ku ba ɲɛ ì waa sí njoo ɲa, nɔ ku maà naa ku boe ɲɛ. ³⁷ Ide iyi n̄ wa n sɔ ɲɛu ihɛ, ɲɲu mɔi n̄ wa n sɔ ine fei. I máa cɔ kpãa ɲa.

14

Ine ngbo ña à waa busi nje a kpa Jesu

(Cɔ Matie 26:1-5; Luku 22:1-2; Zãa 11:45-53)

¹ Si afei ajɔ minji jingauɪ Iku ku kua do ti Pɛɛ hai nɛ lefee á to wa. Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ña do woo kɔ inɛ ña si wooda ñau à waa de kpãa bei aa ce a mu Jesu do bisi a kpaɔ. ² Amma à waa ni, kù sɪa ku jɛ si ajɔi jingauu ku ba hoya hoya ku maà dede si zamaau.

Abo gɔ í fãsi irii Jesu tulare

(Cɔ Matie 26:6-13; Zãa 12:1-8)

³ Jesu í wa Betani kpasɛi Simɔɔ iyi í tako í ce bɔɔi dintɛu, ñɔi abo gɔ í lɔ wa bi tɛɛ waati iyi à waa jɛ. Wa mu ama caka ku sɪa gɔ iyi à ce do abatii, iyi í nɛ tulare ku nɛ fia iyi à ce do ikpoi naadi. Tulareu í bei í caada. Nɔi í lege ama cakau nɔ í fãsi tulareu si irii Jesu. ⁴ Nɔ inɛ gɔ ña à wa bɛ. À sɔ nje do idɔkɔ à waa ni, na mii í ce abou ihɛ í koo í ce asɔi tulareu ihɛ. ⁵ Aa ka taai wo zakai fiaɪ icɛi adɔ akã nɔ ka mua ilu are ña. Nɔi à waa la si abou do kugaabu. ⁶ Amma Jesu í ni, i jɔ abou. Na mii í ce ì waa ye taaleɛ ña. Mii jiidai í ceem bɛ. ⁷ Ntɔ ntɔ, ilu are ña aa maa wɛɛ do inɛ waati kãma fei, nɔ waati iyi ì bi fei aa yɔkɔ i ce nɛja jiidai ña, amma amu n kaa n na n wɛɛ do inɛ hee do ajɔ fei. ⁸ Abou í ce andi gbugbãe iyi á yɔkɔ mbe, í fãsi aram tulare do njuuma bɛi à ya fãsi arai iku ña a bei a si ña. ⁹ Ntɔ ntɔ, tengi bii inɛ ña aa koo a maa wazɔ laabaau jiidau si andunya fei, aa sisi ide iyi abou ihɛ í ce a maa yeɔ gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cɔ Matie 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Nɔi Zudasi Isikarioti, ine akāi mɔcɔ maateeji ηau, í bɔ bi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ηau í ni nɔu á da nɔa Jesu si awɔ. ¹¹ Iyi à gbɔ ideu, ηɔi inɔ nɔa í dɔ nɔ à ni aɔa aa muaa fia. Nɔi Zudasi wa de kpāa bēi á ce ku zambað Jesu ku na ine ηau.

Jesu wa je jingau Iku ku kua do mɔcɔe ηa

(Cɔ Matie 26:17-25; Luku 22:7-14, 21-23; Zāa 13:21-30)

¹² Si ajɔ sintei jingau Pɛɛ hai ne lefeeu, si waati iyi ine ηa à ya saka angudāi jingau Iku ku kua a ceð kuwee, ηɔi mɔcɔi Jesu ηau à beee à ni, iwoi ì bi kaa ceee ijēi jingauu. ¹³ Nɔi í be amanε minji si inɔi mɔcɔe ηau í sɔ ηa í ni, i bɔ inɔ ilu, aa ye mɔkɔ gɔ wa so inyi jɔlɔ. I tooε. ¹⁴ Mɔkɔu á koo ku lɔ kpasē gɔ. Kpasē bii á lɔu, i koo i sɔ ilu kpasēu i ni ηa, Mεetu í ni ka beee ile bii nɔu á je jingau Iku ku kua do mɔcɔi nɔu ηa. ¹⁵ Mɔkɔu á bɔð ηe si antai ile ku kpeke gɔ nɔ á nyisi ηe ilaawa nla gɔ iyi à ce sɔlui fei ndεε tā. Bei aa ce nwa sɔlui jingauu ηa. ¹⁶ Nɔi mɔcɔ ηau à dasi kpāa à ne. Iyi à to inɔ iluu nɔ à ye ideu í ce bei Jesu í sɔ ηau, ηɔi à ce ijēi jingauu be.

¹⁷ Iyi alε í le, ηɔi Jesu í to wa do mɔcɔ maateeji ηau. ¹⁸ Waati iyi à waa je ηɔi Jesu í ni, ntɔ ntɔ, ine akā nɔe iyi awɔð à waa je, nɔui á zambam. ¹⁹ Nɔi inɔi aɔa fei í fɔ, nɔ à wasi ku beee akā akā à waa ni, isa kù je amu ya. ²⁰ Nɔi Jesu í je nɔa í ni, si inɔi inε maateejiu, ine akā nɔe á gūsi pɛε si inɔ jeε awɔð ajɔ. Lafēei á zambam. ²¹ Do ntɔ amu Amai Amanε an ku si bei kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ. Amma ine iyi á zambam á ye ijuukpā nla nla. Á tiaa inεeu bii í je a kù búu mɔm wo.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu

(Cò Matie 26:26-30; Luku 22:14-20; Kòr. 1, 11:23-25)

²² Waati iyi à waa je, ñɔi Jesu í so p̄e í saabu Ilaaḍ titã í bei í bububue í na m̄c̄e ñau í ni, i gba ña. Iyi ih̄i í je aram. ²³ Ñɔi í so k̄ofu má si bii à dasi v̄e í saabu Ilaaḍ n̄o í na ña aña fei à m̄o. ²⁴ Ñɔi í s̄o ña í ni, iyi ih̄i í je njem. Nñui í je nyindai akabuu iyi Ilaaḍ í ði do aman̄e ña. An nik̄e na irii dulum dii in̄e nkp̄o. ²⁵ Nt̄o nt̄o, n kaa n m̄o at̄e v̄e má í gbe hee aj̄o iyi an m̄o v̄e tit̄o si andunya tit̄oi Ilaaḍ. ²⁶ Si anyie à k̄o iri ña n̄o à fita à b̄o iri kutai Olivie ña.

Jesu wa f̄o iyi Pīe á j̄a ku ni kù mà nñu

(Cò Matie 26:31-35; Luku 22:31-34; Z̄aa 13:36-38)

²⁷ Ñɔi Jesu í s̄o m̄c̄e ña í ni, in̄e fei aa nyiò anyi na irim. Béi Ilaaḍ í f̄o si kuk̄oi idēe, b̄ebei á ce. Í ni nñu á kpa woo degbeu n̄o angudã ñau a fangaa bii fei. ²⁸ Amma an j̄i hai si bale n̄o n cua nñe n b̄o ilei Galilee. ²⁹ Ñɔi Pīe í s̄o í ni, baa bii in̄e fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁰ Ñɔi Jesu í s̄o í ni, nt̄o nt̄o, nnyi, idũuyi m̄om, hee aj̄e ku maa k̄o ise gbeeji, aa j̄a ise gb̄eeta i ni i kù mà̄m. ³¹ Amma béi Jesu wa f̄o, b̄ebe m̄oi Pīe í ya f̄o hee lele ku ni, n kaa n k̄osie pai, baa bii í je an ku do aw̄o aj̄oi. Ñɔi aña fei à f̄o b̄ebe.

Jesu wa ce kut̄o Gesemane

(Cò Matie 26:36-46; Luku 22:39-46)

³² Ñɔi Jesu do m̄c̄e ña à b̄o inya ḡo iyi à ya kpe Gesemane. Iyi à to be n̄o í s̄o ña í ni, i buba ih̄e titã ña n koo n ce kut̄o wa. ³³ Ñɔi í gbã Pīe do Zaaki do Z̄aa à b̄o waju. N̄o njo í muu hee arae fei í r̄o. ³⁴ Ñɔi í s̄o ña í ni, in̄o ku f̄o í naa sim nla nla hee wa bi ku

kparam. I wa ihē, i wə njoo ɲa. ³⁵ Iyi í fə bεεbε í tã ɲoi í bə waju keeke í koo í sεεbata ilε wa ce kutəə, bii á ce, wahalau ku jìò ɲɲu. ³⁶ Wa ni, Baam, aa yəkə i ce mii fei. Jò wahalau ihē ku jìim. Amma do ɲɲu fei, ku maà ti ku je ti idəəbim, jò idəəbie ku ce.

³⁷ Si anyie ɲoi í nyi wa bi məcə mεeta ɲau í ba ɲa à waa sí njoo. ɲoi í bee Piεε í ni, Siməə, ì waa sí njooi? Debei, i kù yəkə i kù wə njoo baa lεeu akā? ³⁸ I wə njoo nə i maa ce kutəə ɲa ku ba i maà dasi kulelei inε ɲa. Idəi amanε í bi, amma arae í kua gbugbāε. ³⁹ ɲoi í nyi má í koo í ce kutəə si ide akāu. ⁴⁰ Iyi í nyi wa bi tu ɲa má, nə í ba ɲa à waa sí njoo má, domi njoo wa kpa ɲa. Iyi í jì ɲa nə a kù mà bei aa sɔə má.

⁴¹ ɲoi í nyi í koo í ce kutəə má nə í baa bi tu ɲa isε gbεetasiaε í bee ɲa í ni, ì sū ì waa sími ɲai hee nsei? Í to bεεbε. Wee, awaatiu í to tã, iyi aa mu amu Amai Amanε, á daa ilu dulum ɲa si awə. ⁴² Wee, inε iyi á zambam wa to wa. I dede ka kòo ɲa.

À mu Jesu

(Cə Matie 26:47-56; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

⁴³ Iyi Jesu wa fə bεεbε, gbakā ɲoi Zudasi, inε akāi məcə maateeji ɲau, í to wa. Zamaa nla gə wa tooε wa à waa mu taakuba ɲa do golo ɲa. Inε ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kə inε ɲa si wooda ɲa do inε ngbo ɲau à bε ɲa wa. ⁴⁴ Waati iyi Zudasi í dasi idə ɲɲu ku zamba Jesuu, í sɔ inε ɲau nyinda gə iyi ɲɲu á ce. Í ni, inε iyi an koo n ya n baabae, lafēε mbε. I muu dim dim i nεε ɲa. ⁴⁵ Hai Zudasi í to wa gbakā, í sεkεε si Jesu í ni, Mεetu. ɲoi í baabae. ⁴⁶ ɲoi inε ɲau à to Jesu awə à muu. ⁴⁷ ɲoi inε akāi məcə ɲau í yə taakubae í cafe itii amaacei woo wee nlai Ilaaɔu í buu. ⁴⁸ ɲoi Jesu í bee ɲa í ni, amui ì naa ku mu ɲa

do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? ⁴⁹ Ñ ya n wa si inɔ nɲe ajɔ fei n maa n kɔ inɛ ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ, nɔ i kù mum ɲa. Amma nɲu ɲau be fei í ce ku ba kukɔi idei Ilaaɔ ku kɔ. ⁵⁰ Nɔi mɔcɔ ɲau fei à jɔɔ à sa.

⁵¹ Nɔi ama awaasũ gɔ mɔ wa too Jesu, wa kpaka acɔ. Nɔi inɛ gɔ wa de ku muu, ⁵² amma í sa basí í jò acɔu.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Matie 26:57-68; Luku 22:54-44, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

⁵³ Nɔi à bɔɔ Jesu bi woo wee nlai Ilaaɔu. Tengɪ bei inɛ ngboi woo wee ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔtɔɔ. ⁵⁴ Nɔ Piɛɛ í wa hee jiiji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ inɔ bantumai kpasɛi woo wee nlau. Nɔi í buba be do woo degbe ande koofa ɲau, wa nyia kɔkɔi ina.

⁵⁵ Waati nɲu inɛ ngboi woo wee ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa de ide gɔ iyi aa yeɔ taalei Jesu a ba a kpaa. Amma a kù ba. ⁵⁶ Inɛ nkpɔ í wasi ku máa ide, amma ide ɲa kù waa so nje. ⁵⁷ Nɔi inɛ gɔ ɲa à dede à máa ide à ni, ⁵⁸ à gbɔ iyi í ni nɲu á lege kpasɛi Ilaaɔu nɔ si afei ajɔ mɛɛta nɲu á be ku ma mmue iyi kaa je do awɔi amanɛ. ⁵⁹ Amma baa si be, ide ɲa kù so nje. ⁶⁰ Nɔi woo wee nlau í dede í leeki si wajui aɲa fei, nɔ í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mii inɛ ɲau ihɛ à waa yeɔ taaleɛ. ⁶¹ Amma Jesu wa cokoe, kù fɔ ide gɔ. Nɔi woo wee nlau í beee má í ni, awɔi ì je inɛ iyi Ilaaɔ í cica, Amai Ilaaɔ? ⁶² Nɔi Jesu í jɛaa í ni, oo, amui. Nɔ aa ye ɲa amu Amai Amanɛ ñ wa n buba si awɔ njei Ilaaɔ ilu gbugbã fei. Nɔ ajɔ akã aa na i yem ɲa ñ wa n naa si kudũi iji má. ⁶³ Nɔi woo wee nlau í ga ibɔɛ ku nyisið idɔɔkɔɛ. Nɔ í ni, a kù waa de sie ilu

seeda kãma má. ⁶⁴ Ì gbɔ bei wa bu Ilaaã ña. Beirei ì ye a cea mɔkɔu ña. Nɔi aña fei à ye taalee à ni a kpaá.

⁶⁵ Nɔi ine gɔ ña à wasi ku tusi Jesu antɔ gbakã nɔ à bii ijue à bei à waa daa kutu à beee à waa ni, awɔ walii, sɔ wa ine iyi í cãe. Nɔi sooge ñau à mu Jesu à wasi ku sambalae.

Piɛe í jã í ni nɔu kù mà Jesu

(Cɔ Matie 26:69-75; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Waati iyi Piɛe í wa bantumai kpasɛu, ñoi ine akãi ama inaabo woo ce icei woo wee nlaí Ilaaãu í naa be. ⁶⁷ Iyi í ye Piɛe wa nyia, ñoi í cɔɔ sɛe í ni, awɔ mɔ, ì tako ì wee do Jesu inei Nazaretiu. ⁶⁸ Amma í jã í ni, n kù màa fɔ, n kù gbɔ ide iyi ì waa fɔ. Nɔi í fita í bɔ ikpa ande kabau. Waati beɛbei jee wa kɔ. ⁶⁹ Nɔi ama inaabo woo ce iceu í yɔɔ be má, ñoi í wasi ku sɔ ine ña iyi à wa beu wa ni, ineɛu ihẽ ine akã ñjai. ⁷⁰ Nɔi Piɛe í jã má. Iyi í kpe keeke, ñoi ine ña iyi à wa beu à sɔ Piɛe à ni, ntɔ ntɔ, awɔu ine akã ñjai, domi awɔ mɔ inei Galileei. ⁷¹ Nɔi Piɛe í ceekpe í ni, n kù mà mɔkɔ iyi ì waa fãau be ña. ⁷² Be gbakã ajee í kɔ ise gbeejisiae. Nɔi Piɛe í ye gigii ide iyi Jesu í sɔɔu wo í ni, hee ajee ku maa kɔ ise gbeeji aa jã ise gbɛeta i ni i kù màm. Nɔi Piɛe í lɔsi ku kpata.

15

À bɔɔ Jesu si wajui Pilati

(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Luku 23:1-5; Zãa 18:28-38)

¹ Nɔi daadaakɔ ine ngboi woo weei Ilaaã ñau do ine ngbo ñau do woo kɔ ine ña si wooda ñau do ine ña iyi à gbe si igbei woo kiiti ñau fei à tɔtɔ à wũa ideu ajɔ. Nɔ à ðí Jesu à koo à daa Pilati si awɔ. ² Nɔi

Pilati í beee í ni, awɔi ì jε ilaalui Zuifu ηa? Nɔ Jesu í jεaa í ni, oo, si bei ì fɔ. ³ Nɔi inε ngboi woo wee ηau à má Jesu ide ikā ikā fei. ⁴ Nɔi Pilati í beee má í ni, i kù waa fɔ ide gɔ? I kù gbɔ bei à waa niε? ⁵ Amma Jesu kù jε ide kāma má hee biti í mu Pilati.

À yε taalei Jesu a ba a kpa

(Cɔ Matie 27:15-26; Luku 23:13-25; Zāa 18:39-19:16)

⁶ Wee si jingau i Iku ku kua fei Pilati í ya jò inεi piisɔɔ akā iyi zamaa í bii. ⁷ Wee inε gɔ í wa ile piisɔɔ be do kpaasie ηa si na iyi í jò à kpa inε gɔ si waatii ide ku kɔ nηa. Iriei Barabasi. ⁸ Nɔi zamaau í bɔ bi Pilati à waa tɔε ku cea aηa bei í ya ce nηa adɔ fei si jingauu. ⁹ Nɔi Pilati í bee ηa í ni, ì bi n jò nηε ilaalui Zuifu ηau ηa? ¹⁰ Í fɔ beεbei si na iyi í jò wa mà sāa sāa iyi na igui í jò inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηau à daa nηu Jesu si awɔ. ¹¹ Amma inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηau à wasi ku mante zamaau à ni a sɔ Pilati ku nya nηa Barabasi. ¹² Nɔ Pilati í bee ηa má í ni, to, beirei ì bi n cea inε iyi ì ya maa kpe ilaalui Zuifu ηau. ¹³ Nɔi à dɔ anu à ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁴ Nɔ Pilati í bee ηa í ni, laalo yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa fɔ fei, beεbe mɔi inε ηau à ya dɔ anu hee lele a ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁵ Si na iyi í jò Pilati í bi ku ce iyi á dɔa zamaau si, nηui í jò í nya nηa Barabasi nɔ í mu Jesu í jò à tεaa kpɔtɔ. Si anyiε, nɔ í daa sooge ηa si awɔ a koo a kpakpae si j̄i ku gaau.

Sooge ηa à waa yaako Jesu

(Cɔ Matie 27:27-31; Zāa 19:2-3)

¹⁶ Nɔi sooge ηau à gbā Jesu à bɔðε kabai ilaalui, nɔ à tɔtɔ sooge ηa iyi à gbe ηau fei be. ¹⁷ Nɔi à daa Jesu si

ibɔ nkpá sisɔ gɔ, nɔ à ba fulai agũ à daa si iriɛ. ¹⁸ Nɔi à yaakoɛ à waa ni, fɔɔ ilaalui Zuifu ŋa. ¹⁹ Nɔi à ya maa cãa kpokpoo si iriɛ, a maa tusiɛ antɔ, nɔ à waa gulea à waa sɛɛbata si wajuɛ. ²⁰ Iyi à yaakoɛ à tã, ŋɔi à nyaa ibɔ nkpau à bei à daa si ibɔɛ, nɔ à bɔðɛ waduude à koo à kpakpae si j̄i ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau

(Cɔ Matie 27:32-44; Luku 23:26-43; Zãa 19:17-27)

²¹ Wee inɛi Sireni gɔ iyi à ya kpe Simɔɔ wa baa hai iko, nɔ í to wa bɛ. Baai Alesandu do Rufusui. Iyi í to wa nɔ sooge ŋau à muu do gbugbã à kãa j̄i ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ²² Nɔi à bɔð nɲu do Jesu si inya gɔ iyi à ya kpe Gɔɔgɔta, waatɔ inya iyi í j̄o kokoi iri. ²³ Nɔ à ná Jesu atɛ v̄ɛɛ iyi à yɔgɛɛ do iwɔ iyi à ya kpe miru, amma í kɔ ku mɔɔ. ²⁴ Nɔi à kpakpae si j̄i nɔu. Si anyiɛ sooge ŋau à ta kpasa si j̄inɛɛ ŋa a ba a ye iyi inɛ fei á ba. Bɛɛbei à ce ikpɛi jaɛɛɛ ŋau. ²⁵ Daako zakai bei isɔ mɛɛsãi à kpakpae si j̄i nɔu. ²⁶ Nɔi à kɔ kuraraɛ si j̄i gɔ à masi j̄i bii à kpakpaeu, à ni ilaalui Zuifu ŋa. ²⁷ Nɔi à kpakpa ile minji gɔ ŋa bɛ má, inɛ akã ikpa awɔ nɲɛ, inɛ akã mɔ ikpa awɔ cangae. [²⁸ Bɛɛbei kukɔi idei Ilaaɔ í kɔ iyi í ni, à dooae si inɛ laalɔ ŋa.]

²⁹ Woo lɔ ŋa à ya maa gugbã iri a buu a maa ni, ahã, kù je awɔi ì ni aa leɛɛ kpasɛi Ilaaɔu nɔ i maa ma si afei ajɔ mɛɛta? ³⁰ To, faaba araɛ bɛ, kita hai si antai j̄i ku gaauu. ³¹ Bɛɛbɛ mɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋau à waa yaakoɛ. À sɔ nɲɛ à waa ni, í faaba inɛ gɔ ŋa amma kaa yɔkɔ ku faaba araɛ. ³² Bɛbei, nɲu Kirisi ilaalui Izireliu ku kita wa hai si j̄i nɔu ku ba ka yɔɔ, nɔ ka dasiɛ naanɛ.

Βεεβε μᾶι, ine ηα iyi à kpakpa do Jesu ajóu à ya maa yaakoε.

Waati iyi Jesu í ku

(Cɔ Matie 27:45-56; Luku 23:44-49; Zãa 19:28-30)

³³ Nɔi dasã nkpaɔ ilu í kuku si ilε fei hee í koo í to isɔ mεetai ale. ³⁴ Nɔi si isɔ mεetau Jesu í dõ anu hee lele í ni, Eloi, Eloi, lama sabatani, waatɔ Ilaaã, Ilaaã, na mii í ce ì fūsím awɔ. ³⁵ Nɔi ine gɔ ηα iyi à wa βeu à gbɔ ideu. Nɔ à ni, i gbɔ, wa kpe Elii. ³⁶ Nɔi ine akã nηα í sei í koo í dī kanya si golo gɔ í sɔsi inyiikã í bei í naa í toa Jesu ku cãcãε, nɔ í ni, ka leekī, ka cɔ ma Elii á naa ku kitae hai si jīi ku gaauu. ³⁷ Nɔi Jesu í dõ anu hee lele í bei í ku.

³⁸ Asee, waati βεεβε si ilui Zeruzalεmu, ridoo iyi í wa kpasēi Ilaaãu í ga í kpε minji hai lele hee ku bɔ ilε. ³⁹ Inε ngboi sooge ηα iyi í wa wajui Jesu í ye yaase bei í ce í bei í ku, nɔ í ni, ntɔ ntɔ, inεεu ihē Amai Ilaaãi.

⁴⁰ Nɔi inaabo gɔ ηα mɔ à wa βε à waa cɔ ilu wa hai jījī. Si inɔ nηα Maari inei Madalau í wa βε do Salomee do Maari, iyei Zozee do Zaaki iyi í jε ama awaasūu. ⁴¹ Wee hai tako, waati iyi Jesu í wa ilei Galilee, aηai à tooε à ya maa cea ice. Nɔ inaabo nkpa gɔ ηα mɔ à wa βε, iyi aηaɔ ηα à sī Jesu wa iyi wa naa Zeruzalεmu.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ Matie 27:57-61; Luku 23:50-56; Zãa 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Iyi ale í lε, ηɔi Zozefu inei Arimateeu í naa βε. Í bei í jε ilu βεεε si inɔi Zuifu woo kiiti ηau, nɔ wa cɔ kpãa iyi Ilaaã á na ku jε bomma. Wee ajɔi sɔɔlui jingau. Iju kumáε ajɔi kusímii á jε. Na ηɔi í jò Zozefu í bɔ bi Pilati do wɔɔkɔ ku tɔεε ikui Jesu. ⁴⁴ Nɔi Pilati í biti do iyi í gbɔ à ni í kú tā. Nɔi í kpe ine ngboi sooge

ηαυ í beε ma Jesu í kú í kpe. ⁴⁵ Iyi inε ngboi sooge ηαυ í sisiaa yaase bei Jesu í kuò, ηοι í jesi Zozεfu koo so ikuu. ⁴⁶ Nηοi Zozεfu í koo í ra acò fūfū, nò í nya ikui Jesu wa hai si j̄i ku gaauu, í woo do acòu. Nò í suu si isai kuta gò iyi à gbe wo. Si anyie í bimbili kuta nla gò í diò andei balεu. ⁴⁷ Nηοi Maari inei Madalau do Maari iyei Zozee à ye bii à waa dasi ikui Jesuu.

16

Kuj̄i Jesu hai si bale

(Cò Matie 28:1-8; Luku 24:1-12; Zāa 20:1-10)

¹ Iyi aj̄oi kus̄imi í l̄ò, ηοι Maari inei Madalau do Salomee do Maari iyei Zaaki, à ra tulare iyi aa koo a f̄asi ikui Jesu. ² Nηοi aj̄ò amaazuma daadaak̄ou abo ηαυ à b̄ò bi balεu, ³ ηοι à waa bee nje si kp̄āau à waa ni, yooi á tale nwa kutau hai si andei balεu ya. ⁴ À waa f̄ò bεεbei si na iyi í j̄ò kutau í la í caa. Amma iyi à cò waju à ye kutau í bimbili. ⁵ Nηοi à l̄ò inò balεu nò à ye awaas̄ū gò wa buba do aw̄ò nje bε, wa dasi jaba fūfū, nò njo í mu ηa j̄iida j̄iida. ⁶ Nηοi í s̄ò ηa í ni, i maà j̄ò njo ku mu ηε. N̄ mà iyi Jesu, inei Nazaretiui ì waa dede ηa, iyi à kpakpa si j̄i ku gaauu. Í j̄i hai si bale, kù wa ih̄é má. I cò tengi bii à dasieυ wo. ⁷ Amma i koo bεbei i koo i s̄ò m̄ac̄ε ηαυ do Pieε takae i ni, á cua n̄ε ku b̄ò ilei Galilee. Bei aa koo i ȳò ηa si bei í s̄ò ηε wo.

⁸ Nηοi à fita wa à sa hai bi balεu do kuyaya domi njo í mu ηa nt̄ò nt̄ò. A kù nò a kù s̄ò inε gò ideu na irii njo iyi í mu ηαυ.

Jesu í tusea Maari inei Madalau arae

(Cò Matie 28:9-10; Zāa 20:11-18)

[⁹ Iyi Jesu í j̄i hai si balɛ ajɔ amaazuma daadaakɔu, bi Maari inɛi Madalaui í tako í nyisi arɛ. Maariui Jesu í tako í lelea inɛi inɔ̀ko mɛɛje wo. ¹⁰ Nɔ̀i abou í koo í s̄ɔ kpaasie ɲa laabaauu. Anjai à waa too Jesu wo nɔ̀ à wɛɛ̀ò inɔ̀ kufɔ̀ à wasi ku kpata. ¹¹ Iyi í ni Jesu í j̄i má, nɲu í yɔ̀, a kù dasie naanɛ.

Jesu í tusea mɔ̀cɔ minji gɔ ɲa arɛ

(Cɔ Luku 24:13-35)

¹² Si anyii nɲu, ɲɔ̀i Jesu í tuse arɛ bi mɔ̀cɔ minjie gɔ ɲa iyi à waa nɛ si kpãa, à waa bɔ ilɛko. Amma í kpaasi arɛ si kuyɛ ɲa. ¹³ Nɔ̀i inɛ ɲau à baa inɔ̀ ilu nɔ̀ à koo à s̄ɔ inɛ bubu ɲau, amma kpaasi ɲau a kù dasi ɲa mɔ̀ naanɛ má.

Jesu í tusea mɔ̀cɔ maatakã ɲau arɛ

(Cɔ Matie 28:16-20; Luku 24:36-49; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁴ Si anyiɛ Jesu í koo í tuse arɛ bi mɔ̀cɔ maatakã ɲau bii à waa jɛ. Nɔ̀i í gbagba si ɲa na naanɛ hai dasi ɲa do idɔ kule ɲa, si na iyi í j̄ɔ̀ a kù jesi idei inɛ ɲa iyi à yɔ̀ í j̄i hai si balɛu. ¹⁵ Nɔ̀i í s̄ɔ ɲa í ni, i bɔ si andunya fei, nɔ̀ i waazoa inɛ baa yooma fei laabaau jiidau ɲa. ¹⁶ Inɛ iyi í dasi naanɛ nɔ̀ í j̄ɔ̀ à dasie inyi á ba faaba, amma inɛ iyi kù dasi naanɛ, Ilaaɔ̀ á yɛ taaleɛ ku kpãa iju. ¹⁷ I cɔ maamaake gɔ ɲa iyi woo dasim naanɛ ɲa aa ce. Aa lele inɛi inɔ̀ko ɲa do irim, nɔ̀ aa fɔ̀ ide do fee ɲa iyi i kù waa gbɔ ɲa. ¹⁸ Aa mu njo ɲa do awɔ̀, nɔ̀ baa bii à mɔ̀ kɔ̀ɔ̀t̄ɛ gɔ kaa ce ɲa ide kãma. Aa lesi b̄ɔ̀ ɲa awɔ̀ nɔ̀ a ba iri.

Jesu í nyi bi Ilaaɔ̀ má

(Cɔ Luku 24:50-53; IWB 1:9-11)

¹⁹ Iyi Laf̄ɛɛ Jesu í s̄ɔ ɲa ideu í tã, ɲɔ̀i à soo lele í koo í buba si awɔ̀ njei Ilaaɔ̀. ²⁰ Nɔ̀i mɔ̀cɔ ɲau à koo à waa

waazoa ine ɲa bii fei. Nɔ Lafɛɛ wa sobi ɲa si iceu, í jò
à ya maa ce maamaake ɲa ku ba ine ɲa a mà iyi ide
nɲa í je ntɔ.]

Akabuu Titõi Idei Ilaa **Monkole New Testament**

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Titõi Idei Ilaa

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

596bf1bc-1348-53da-8787-98c1d2a18282